

АНАЛИЗА НАЧИНА ПРОРАЧУНА МАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ

ANALYSIS OF THE METHOD OF MATERIAL DAMAGE ESTIMATION

Зоран Миљанић¹; Милан Вујанић²

Резиме: Последица саобраћајне незгоде је најчешће материјална штета на моторном возилу које је учесник у предметној незгоди. Власници возила, који имају право на накнаду штете на возилу, пријављују штету одговарајућем осигуравајућем друштву и очекују да им штета буде надокнађена. Ако је подносилац захтјева незадовољан обрачуном висине материјалне штете, подносилац захтјева улази у парнични поступак и покушава да оствари правичну накнаду штете.

Истовјетан приступ накнади штете у осигуравајућим друштвима и на суду би смањио број судских спорова за накнаду материјалних штета из основа аутоодговорности. Из овог разлога потребно је указати у ком дијелу тренутно постоје разлике у обрачунима материјалних штета на возилима у осигуравајућим друштвима и у парничним поступцима, шта је основ проблема који производи разлике и на који начин би оне могле бити знатно умањене. Најчешћи вид саобраћајних незгода је свакако судар возила и пешака, и као такав је најчешће споран, јер захтева детаљну анализу и утврђивање одређених параметара који су веома тешко прецизно утврдиви. Из наведених разлога неопходно је систематизовати знања везана за анализе незгода судара возило – пешак, и дефинисати тренутак настанка опасне ситуације, настале ступањем пешака на коловоз и то у зависности од начина кретања пешака и осталих услова саобраћаја, услова пута и путне околине.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: ШТЕТА НА МОТОРНОМ ВОЗИЛУ,
ПРОЦЈЕНА ШТЕТЕ НА ВОЗИЛУ,
ПРОПИСИ, ПРАВИЛА, ПРЕПОРУКЕ,
СТРУКОВНА ОГРАНИЧЕЊА,
НЕОБАВЕЗНОСТ ПРИМЈЕНЕ

Abstract: The most common consequence of a traffic accident is a material damage on a motor vehicle which is a participant in a mentioned accident. Vehicle owners, who have total or partial right on reimbursement for the damage on the vehicle, apply their damage to the corresponding insurance company and rightly expect their damage to be fairly reimbursed. In case

¹ Ловћен осигурање а.д., Подгорица, zokiribar@gmail.com

² Саобраћајни факултет у Београду, Катедра за безбедност саобраћаја и друмска возила, m.vujanic@sezampro.rs

that the applicant is dissatisfied with the way of calculating the material damage (by the insurance company) the applicant starts the lawsuit in which he tries to achieve fair reimbursement.

The same approach to the reimbursement for the damage on the motor vehicle in the insurance company and in court would greatly reduce number of court cases in area of reimbursement for material damages from auto liability. From that reason it is necessary to point out in which part at this moment there are differences in calculating the material damage between insurance companies and lawsuits, what is the essence of the problem that produces the differences and in which way they could be significantly reduced.

KEY WORDS: DAMAGE ON MOTOR VEHICLE,
ASSESSMENT OF VEHICLE DAMAGE,
REGULATIONS, RULES,
RECOMMENDATIONS, PROFESSIONAL
LIMITATIONS, NOT OBLIGING TO APPLY

1. УВОД

Правична накнада штета на моторним возилима (које су настале као последица саобраћајних незгода) од стране осигуравајућих друштава је важна. Наиме, оштећеник коме није надокнађена штета на правичан начин по правилу улази у парнични поступак и повећава број судских предмета, па без обзира на коначан исход поступка одлаже вријеме исплате. Имајући у виду да је број парничних поступака везаних за накнаду штете из основа аутоодговорности значајан, овом питању треба посветити посебну пажњу.

2. ДЕФИНИСАЊЕ ПРОБЛЕМА

Не улазећи у проблематику подијељене одговорности уочава се да нестручно извршена процјена штете, скоро без изузетка и оштећеника и осигуравајуће друштво уводи у парнични поступак. Није риједак случај да се оштећеник не слаже са обрачунатом висином материјалне штете на возилу. Треба узети у обзир да се процјенама материјалних штета на возилима, у оквиру осигуравајућих друштава, баве стручњаци различитих профила, међу којима многи не посједују потпуна знања у овој области. Са друге стране треба упоредити препоруке на који начин треба вршити обрачуне материјалних штета на моторним возилима у осигуравајућим друштвима и правила о процјени материјалних штета на возилима која су у стручној литератури препоручена вјештацима саобраћајно-техничке струке.

Овај рад приказује тренутно стање у овој области и доприноси смањењу незадовољства оштећеника и смањењу броја парничних поступака.

3. ЦИЉЕВИ

Циљ који се јавља као императив је систематизација активности и уједначавање приступа у оквирима ове проблематике (колико је могуће више). Други циљ је смањивање броја предмета у парничном поступку по питању процјене материјалне штете на моторним возилима, који су последица некавалитетне процјене штете (на моторним возилима) у осигуравајућим друштвима.

4. ХИПОТЕЗА

Чињеница да не постоје прецизно прописана правила која су обавезна у примјени (и процјенитељима штета у осигуравајућим друштвима и вјештацима саобраћајно-техничке струке) проузрукује незадовољство оштећеника и повећава број предмета у парничном поступку у зони накнаде материјалне штете на моторном возилу.

5. ПРАВИЛНИК О ЈЕДИНСТВЕНИМ КРИТЕРИЈУМИМА ЗА ПРОЦЈЕНУ ШТЕТЕ НА ВОЗИЛИМА И ШТЕТЕ КОЈА ЈЕ ПОСЉЕДИЦА НЕМОГУЋНОСТИ КОРИШЋЕЊА ВОЗИЛА¹

На основу члана 177 Закона о осигурању ("Службени лист РЦГ" бр. 78/06 и 19/07) а у вези са чланом 8 Закона о обавезном осигурању у саобраћају ("Службени лист РЦГ" бр. 46/07), на предлог Националног Бироа осигуравача Црне Горе, Савјет Агенције за надзор осигурања, на XXVIII сједници одржаној 27.05.2009. 2009 године, утврдио је

ПРАВИЛНИК О ЈЕДИНСТВЕНИМ КРИТЕРИЈУМИМА ЗА ПРОЦЈЕНУ ШТЕТЕ НА ВОЗИЛИМА И ШТЕТЕ КОЈА ЈЕ ПОСЉЕДИЦА НЕМОГУЋНОСТИ КОРИШЋЕЊА ВОЗИЛА

И ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1

Овим правилником утврђују се јединствени критеријуми за процјену штете на возилима и штете која је последица немогућности коришћења возила услед његовог оштећења у саобраћајној незгоди, до истека времена потребног за завршетак оправке, односно куповине другог возила умјесто оштећеног, када се ради о технички тоталној штети.

Овај правилник примјењују друштва за осигурање, која се баве осигурањем аутоодговорности и аутокаска осигурањем као и друга лица када се у њиховим активностима јаве случајеви утврђивања штета на возилима по овим основима.

Обавезност примјене јединствених критеријума

Члан 2

Јединствени критеријуми, утврђени овим правилником, примјењују се код свих случајева процјене штете на возилима и штете која је последица немогућности коришћења возила, како би се, на јединствен и за оштећене – власнике возила једнак начин, обезбиједила процјена обима и висине штете на возилу односно штете која је последица оштећења возила.

II УТВРЂИВАЊЕ ОБИМА ШТЕТЕ НА ВОЗИЛИМА

Записник о оштећењу возила

Члан 3

Штета на возилу утврђује се записнички.

Записник о оштећењу возила садржи:

- идентификацију возила на основу података о возилу из пријаве штете и саобраћајне књижице, при чему нарочито треба обратити пажњу на врсту, марку и тип возила, карактеристике мотора (KW, cm³) број шасије, врата, сједишта, носивост, врсту боје, годину производње, датум прве регистрације, број пређених километара (Км) и мото сати (Мс) и то читано и процијењено стање, додатну опрему (клима уређај, покретни кров, аутоматски мјењач, наплати од лаког метала, радио-апарат, аеродинамични спојлери итд.
- стање каросерије, механике, лака, тапацирунга, гума и др.
- утврђивање узрока штете из пријаве, са констатацијом да ли су оштећења на возилу настала из наведене незгоде.

Записник о оштећењу возила сачињава се уколико се установи да су оштећења настала у предметној саобраћајној незгоди, а у супротном се врши реконструкција штетног догађаја, односно предлаже вјештачење

Члан 4

Записник обухвата:

- сва видљива оштећења дјелова и склопова возила са описом оштећења, као и то да ли је возило у возном стању, при чему се оштећени дјелови, који су због одређеног степена оштећења предвиђени за замјену или за поправку, пишу у одвојеним колонама,
- вријеме потребно за поправку оштећеног возила, нормирано према важећем нормативу за оправку хаварисаних возила,
- договорену цијену норма сати (Нс) према цијенама овлашћених сервиса за оправку возила, а уколико за возило на којем се врши процјена не постоји норматив за поправку, онда се нормирање врши према возилу које је по својим техничким и другим својствима најсличнији, а у договору са овлашћеним сервисом (извођачем поправке),
- склопове и дјелове возила које треба у току поправке детаљно прегледати (контролисати), јер се оштећења на њима нијесу могла видјети, односно утврдити.

Када се врше накнадне исправке или допуне основног записника, исправка или допуна се мора овјерити потписом, печатом и датумом.

У случају оштећења акумулатора, гума, уређаја за течни гас (УТГ), покрива (цераде), радиоапарата, у записник се уноси, поред тачног назива произвођача и техничких карактеристика, проценат одбитка ново за старо.

Ако се ради о оштећењу већег обима, гдје постоји питање економске оправданости поправке, у записник се обавезно уноси клаузула - испитати оправданост поправке

Одлуку о потреби оправке возила доноси друштво за осигурање које је у обавези да надокнади насталу штету, односно обрађивач штете.

Записник о оштећењу возила се саставља у најмање три примјерка (за предмет, за сервис и за власника-оштећеника) на предвиђеном обрасцу, по правилу у сарадњи (присуству) са власником- оштећеником или са представником власника-оштећеника.

Један примјерак (за предмет) се прикључује пријави и одлаже у предмет штете, а два примјерка (за сервис и за власника-оштећеника) се предају власнику-оштећеном.

Код услужне процјене сва три примјерка записника се предају власнику-оштећеном.

Једним записником могу да буду обухваћена само оштећења која су настала у једном штетном догађају.

Ако на возилу постоје оштећења из неког другог штетног догађаја, онда их треба одвојено навести и ставити напомену ранија оштећења (РО).

Записник о оштећењу возила мора бити овјерен печатом друштва за осигурање и потписом или печатом овлашћеног лица које је саставило записник, као и потписом власника-оштећеног или његовог пуномоћника.

Опис оштећења

Члан 5

Код описа оштећења, при набрајању дјелова, уноси се назив дијела са положајем на возилу, и начин поправке у зависности од степена оштећења и то:

- дјелови за замјену
- дјелови за поправку (М, С, В)
- дјелови за контролу и подешавање.

Замјена оштећених дјелова

Члан 7

Замјена дјелова или склопова возила врши се код тешких оштећења, када не постоје техничке могућности за квалитетну и економичну поправку.

У случајевима када се не ради о тешким оштећењима, замијениће се и:

- оштећени дјелови који утичу на сигурност и поузданост возила (нпр: системи управљања, вјешања, кочења, уређаја за напајање горивом, стакала и сл),
- оштећени дјелови који се поправком не могу довести у првобитно стање, у естетском смислу (нпр: браници, украсни дјелови, тапацирунг и сл).

Замјена дјелова или склопова може бити и дјелимична, на примјер: код страница путничких возила дио браника и сл. али само у складу са упутствима произвођача.

Код оштећења стакала на возилима, треба тачно дефинисати врсту стакла: једносплојно - каљено, вишеслојно - лијепољено, са налијепољеном или уливеном антеном или гријачем, бојено - тонирано, као и друга својства која су важна за утврђивање висине стварне штете.

Свако оштећено стакло које није расуто треба означити у десном доњем углу ознаком 3О.

У случају када је за отклањање последица тешких оштећења потребно извршити замјену дјелова, а истих нема на тржишту, може се на захтјев власника-оштећеног дозволити поправка или израда оштећеног дијела уз признавање додатног времена, водећи рачуна о сигурности возила и економичности поправке.

Поправка оштећених дјелова

Члан 8

Оштећени дјелови се поправљају ако за то постоје техничке могућности, с тим да се не ремети сигурност возила, и ако је поправка економичнија од замјене дјелова.

Оштећења дјелова возила класификују се на следећи начин:

- **мала оштећења** дјелова возила (М) - оштећења на спољним површинама, без већих деформација; са благим продирањем према унутрашњости возила, без оштећења виталних дјелова каросерије (кабине), погонских дјелова и слично, која се налазе на приступачним мјестима и лако се могу оправити, са малим утршком рада и материјала.

- **средња оштећења** дјелова возила (С) - оштећења која су више изражена, деформације су више наглашене, изискују више рада и материјала за поправку или се налазе на тешко доступним мјестима.

- **велика оштећења** дјелова возила (В) - оштећења код којих су спољне површине нагужване или деформације јаче изражене, или се налазе на изразито тешко доступним мјестима.

Фарбање - лакирање оштећених површина

Члан 9

Репаратура боје на хаварисаним возилима врши се на оштећеним дјеловима у случајевима када је боја, макар и дјелимично, оштећена (разорена), или је при поправци морало доћи до оштећења.

Величина површине која се мора бојити је граница тог дијела или површина до оштрих ивица оштећеног дијела.

Комплетно бојење возила врши се у оним случајевима када су оштећене површине које треба фарбати више од 70% од укупне површине возила.

На додатно обухваћеним површинама признају се само фарбарски радови и фарбарски материјал.

Код оштећених површина гдје је извршена фабричка или накнадна антикорозивна заштита, заштићују се само оштећена мјеста до оштрих ивица површина као и шупљине са одговарајућим средствима заштите.

Контрола оштећених дјелова – склопова

Члан 10

Ако постоји сумња да је дошло до оштећења или поремећаја геометрије одређених дјелова или склопова возила, потребно је предвидјети контролу њихове исправности, нарочито:

- геометрију тачкова - са обавезним давањем времена за контролу са подешавањем,
- геометрију реперних (мјерних) тачака каросерије, шасије, кабине и сл. - уз давање времена за операцију контроле са подешавањем на контролнику (габаритном столу),
- код хладњака, резервоара за гориво, уређаја за течни гас или сл. уз испитивање - контролу пропусности под притиском,
- контролу система за управљање.

Процена штете на возилима са елементом иностраности

Члан 11

Код штета на возилима привремених, дипломатских и царинских ознака односно регистрације (ПР, 999, ЦД, ЗОЛЛ, као и возила узетим у лизинг закуп од иностраних фирми) за која нијесу плаћене увозне и пореске дажбине, код утврђивања оправданости поправке посебно треба водити рачуна о вриједности возила пошто је она, по правилу, знатно нижа од вриједности возила са домаћом регистрацијом.

Код састављања записника о оштећењу на наведеним возилима, треба водити рачуна и о условима поправке у земљи гдје је возило регистровано, при чему се у записник уноси да се процена односи на поправку у Црној Гори и да број норма сати и њихова цијена важе само за територију Црне Горе.

Допунски записник о оштећењу возила

Члан 12

За накнадна оштећења утврђена током поправке неопходно је сачинити допунски записник, који се прави у најмање два примјерка, на одређеном обрасцу и у сарадњи са сервисом - извођачем радова.

Сервису-извођачу радова се дају два примјерка, од чега један примјерак мора приложити уз рачун оправке.

У допунски записник уноси се датум сачињавања основног записника, а у основни записник (примјерак за радионицу) уноси се хронолошки, редни број допунског записника, датум састављања и потпис проценитеља.

Накнадна исправка допунског записника мора бити овјерена потписом и печатом, са датумом сачињавања.

Реконструкција штетног догађаја

Члан 13

Уколико се у фази процене или ликвидације штете укаже потреба утврђивања узрочне везе између штетног догађаја и насталих оштећења, приступа се реконструкцији штете, која обухвата упоређивање, скицирање, фотографисање, премјеравање, по могућности на лицу мјеста.

Све утврђене чињенице, као и став о истима, уносе се у посебан извјештај.

Када је из било ког разлога оштећеник - власник, прво поправио возило па тек онда пријавио штетни догађај, након утврђивања основа за накнаду штете треба

утврдити обим могућих оштећења на возилу на бази расположиве документације (записник полиције, изјава штетника, рачун о извршеној поправци, изјава свједока, прегледа возила и слично).

На бази реконструкције штетног догађаја и обима оштећења у оправданим случајевима, сачињава се записник у коме се утврђују обим и степен могућих оштећења возила.

Фотографисање оштећеног возила

Члан 14

При процени штете, поред састављања записника о оштећењу, фотографише се оштећено возило, а нарочито у случајевима када су:

- оштећења настала од непознатог возила,
- возило претрпјела техничку тоталну штету или када се ради о штети већих размјера,
- оштећења и на предњој и на задњој страни возила,
- се стекли услови за остваривање регреса од почиоца, других друштава за осигурање у земљи или из иностранства,
- оштећена возила са иностраном таблицама (регистрацијом),
- оштећења настала услед пожара.

На фотографијама морају бити видљива сва оштећења, број шасије и регистарске таблице возила, ако их има.

Израђене фотографије треба овјерити и назначити регистарски број возила, датум штете, презиме и име оштећеног- власника и уложити у спис штете.

Приговор на записник о оштећењу возила

Члан 15

Уколико се оштећени-власник, не сложи са сачињеним записником о оштећењу возила или са обрачуном висине штете, друштво за осигурање је дужно да га упутити да поднесе писмени приговор најкасније у року од 8 дана након сачињавања записника, односно обрачуна.

Приговор оштећеника се разматра комисијски у стручној служби друштва за осигурање, а писмено обавјештење о коначном ставу комисије се доставља оштећенику најкасније у року од 8 дана од дана подношења приговора.

III УТВРЂИВАЊЕ ВИСИНЕ ШТЕТЕ НА ВОЗИЛИМА

Висина штете на возилу

Члан 15

Утврђивање висине штете на возилима се врши на бази записника о оштећењу возила, допунског записника о оштећењу возила, вјештачењу, као и других доказних материјала из којих се може утврдити обим оштећења из предметног удеса.

Висину штете је могуће одредити и на основу рачуна о извршеној поправци са фискалним рачуном или погодбе.

Коначна висина штете утврђује се и:

- методом одређивања умањене, односно увећане вриједности;
- методом утврђивања тоталне штете.

Утврђивање висине штете по рачуну

Члан 16

Налог за поправку возила даје власник-оштећеник, према записнику о оштећењу возила који је сачинило друштво за осигурање.

Ако су на возилу поправљена и оштећења која нијесу последица пријављеног штетног догађаја, односно која нијесу утврђена у записнику и допунском записнику, а испостављени рачун (који мора садржати и фискални рачун, ако се плаћање врши готовински или

картицом) обухвата комплетну оправку, неопходно је раздвајање свих трошкова у циљу признавања само трошкова за онај дио штете који је обухваћен наведеним записницима.

У рачуну о извршеној оправци мора бити назначен начин плаћања рачуна.

Рачун (са фискалним рачуном код плаћања готовином или картицом) прегледа и овјерава овлашћени радник за процјену штете, који рачун упоређује са записником и допунским записником, и контролише идентичност предвиђеног и утрошеног материјала и број радних часова за оправку оштећеног возила.

Уколико се утврди да је утрошено више материјала или рада него што је предвиђено записником или допунским записником, вишак се не признаје, изузев у случају да је већи утрошак материјала или рада оправдан по правилима струке.

Цијене наведене у рачуну, за дјелове уграђене у возило сходно записнику, упоређују се са просјечним малопродајним цијенама таквих оригиналних дјелова у Црној Гори, са знаком извора коришћених упоредних цијена.

Уколико цијене нијесу у границама просјека, узимају се просјечне цијене дјелова.

Цијена норма сата у рачуну упоређује се са цијеном норма сата других аутосервиса у земљи за исту врсту посла, а уколико их нема, најближих аутосервиса у сусједним земљама, који су овлашћени за оправку те врсте возила.

Уколико је цијена норма сата у рачуну већа од просјечне цијене норма сата који рачунају други аутосервиси, признаће се просјечна цијена норма сата.

Цијена норма сата за оправку возила која се поправљају у радионицама власника-оштећеног, не може да буде већа од цијена у овлашћеном сервису за ту врсту возила, изузев за поправку специјалних возила за које не постоје специјализовани сервиси.

Број норма сати, за одређену врсту радова при оправци возила, овлашћено лице друштва за осигурање (процјенитељ) одређује и уноси у записник о оштећењу возила на основу опште прихваћених норматива одређених од произвођача возила.

Када се ради о обрачуна трошкова оправке, по рачуну или погодби, за возило које служи непосредно за обављање основне дјелатности власника односно корисника возила, трошкови ПДВ се не признају ни у случају када их власник односно корисник возила мора платити, због тога што се ови издаци признају пореском обвезнику и враћају од стране Управе прихода (теретна и радна возила, аутобуси, такси и рент-а-кар возила).

Уколико је дио рачуна за дјелове у страним средствима плаћања, тај се износ прерачунава у еуро по курсу на дан плаћања.

ПДВ се не признаје ни у уколико су дјелови набављени у иностранству, у земљи у којој се инострани држављани ослобађају пореза на промет ПДВ (нпр. Аустрија и Њемачка).

Ако су дјелови набављени путем комисионе или окасионе продаје, висина рачуна се упоређује и признаје највише до висине просјечне малопродајне цијене.

Манипулативни трошкови, ситан и потрошни материјал, фарбарски материјал као и ПДВ на рад признају се у складу са важећим прописима и нормативима струке.

Накнада трошкова оправке возила у иностранству Члан 17

Уколико је поправка извршена изван граница Црне Горе, висина штете се одређује према рачунима из земље у којој је поправка извршена и то на следећи начин:

- ако је штета настала ван граница Црне Горе и потребна је нужна поправка (лом вјетробранског стакла, свјетлосно-сигналних уређаја, уређаја за управљање, кочење и сл.) да би се возило вратило сопственим погоном - рачун нужне поправке признаје се у цјелости и обрачунава се у ЕУР по средњем курсу валуте на дан утврђивања, односно ликвидације штете.
- ако је штета настала ван граница Црне Горе и већ је обима, а поправка је извршена у потпуности, без сагласности осигураваача - врши се упоредна калкулација трошкова поправке у земљи укључујући и трошкове превоза до најближег овлашћеног аутосервиса у Црној Гори, након чега се прихвата економски повољније рјешење.
- ако је штета настала у Црној Гори а оштећени-власник самоиницијативно поправља возило у иностранству
- по рачуну се признају цијене замијењених дјелова, ситан и потрошни материјал и фарбарски материјал, у земљи поправке, без ПДВ-а (уколико наведене цијене одговарају цијенама на домаћем тржишту), а за трошкове рада признају се норма часови предвиђени у записнику по цијени која важи у Црној Гори у овлашћеном аутосервису за ту врсту возила. Царина за замијењене дјелове се признаје уколико је плаћена.

Утврђивање висине штете по погодби Члан 18

Утврђивање висине штете по погодби врши се на основу писменог захтјева власника - оштећеног.

Калкулација висине штете врши се према предрачуна, који је издат од стране овлашћеног сервиса односно трговине аутодјелова, из којег се може видјети појединачна вриједност дјелова, вриједност фарбарског и ситног потрошног материјала, односно број норма часова потребних за оправку и њихова јединична вриједност.

Уколико предрачун садржи само цијену дјелова, остали елементи узимају се из записника о оштећењу.

У случајевима када не постоји предрачун поправке, а власник-оштећени писменим путем тражи надокнаду штете, предрачун поправке сачињава се на основу цијена дјелова, записником предвиђених за замјену, које се утврђују према цијенама из трговина ауто-дјелова, односно из домаћих или страних каталога, или упоређивањем са цијенама исто таквих или сличних дјелова. Вриједност дјелова зарачунава се без царине и манипулативних трошкова али са припадајућим ПДВ-ом. Уколико је по предрачуна у цијени дјелова зарачуната царинска обавеза иста се искључује из обрачуна и тек на тако умањену основицу зарачунава се ПДВ.

Вриједност радног сата за оправку возила обрачунава се зависно од врсте и старости возила, према просјечној цијени норма часа у аутосервисима овлашћеним за ту врсту возила, уз умањење од 30% за возила стара до 5 година, 40% за возила стара преко 5 до 10 година и 55% за возила стара преко 10 година.

Када се ради о вансеријским возилима или возилима која се производе у малим серијама, цијена норма сата из претходног става овог члана може се увећати до 40%.

Фарбарски и ситан потрошни материјал, изузев боје и њених компоненти које се рачунају према цијенама у трговини, признаје се у висини од 2% од обрачунатих радних сати.

Боја и њене компоненте обрачунавају се према цијенама у трговини и признају се у количинама зависно од обима оштећених површина.

У случајевима накнаде штете по погодби, обавезно се закључује вансудско поравнање.

Утврђивање тоталне штете

Члан 19

У случају када је оправка технички немогућа или економски неоправдана, односно гдје би трошкови оправке и утврђена умањена вриједност оштећеног возила по настанку штете била већа или једнака стварној вриједности возила, умањеној за процјењену-утврђену вриједност остатка возила, штета на возилу се сматра се тоталном штетом.

Обрачун тоталне штете на возилу садржи:

- вриједност оправке по процјени а на основу предрачуна или калкулације оправке, увећану за умањену вриједност, ако постоји основ за њену надокнаду;
- вриједност тог возила, која би била на дан обрачуна;
- вриједност остатка –оштећеног возила.

При обрачуна вриједности дјелова возила, процентуална вриједност каросерије (шкољке) рачуна се у вриједности новог аутомобила у износу од 25% до 33%.

Ова вриједност служи за израду калкулације штете када не постоји званична евиденција о цијени нове каросерије.

Утврђивање вриједности возила

Члан 20

Код утврђивања вриједности возила узимају се у обзир следећи фактори:

- цијена новог возила,
- застарјелост типа,
- додатна опрема (ако није урачуната у цијену новог возила),
- вриједност возила према годинама,
- опште стање,
- начин експлоатације,
- инвестициона улагања,
- понуда и тражња, односно кретање цијена на тржишту.

Цијена новог возила

Члан 21

Цијена новог возила иностране производње је: извозна цијена произвођача или продајна цијена са консигнације, прерачуната по важећем курсу страних средстава плаћања, увећана за трошкове царине, пореза, транспорта и остале уобичајене трошкове.

Цијеном новог возила привремене дипломатске царинске регистрације (ПР, 999, ЦД, ZOLL, као и возила узетих у лизинг) за која није плаћена царина, као ни остали трошкови (порез на промет, транспорт итд. сматра се вриједност новог возила у земљи набавке.

Цијена новог возила које се више не производи

Члан 22

Вриједност новог возила које се више не производи утврђује се из Каталога цијена Националног Бироа осигуравања Црне Горе или Каталога којег Национални Биро својом одлуком одреди као важећи.

Уколико у Каталогу нема цијене возила које се више не производи, та се цијена утврђује упоређивањем са цијенама возила истог произвођача са сличним карактеристикама.

Ако се возила исте марке и типа не производе, новонабавна цијена утврђује се упоређивањем са возилима која се и даље производе, а која су имала приближно исту цијену и сличне карактеристике у моменту престанка производње тог возила. При утврђивању цијене возила која се више не производе упоређивањем са цијенама сличних возила, примјењује се корекција због застарелости типа из члана 23 овог правилника.

Застарјелост типа

Члан 23

Корекција вриједности возила због застарелости уводи се због опадања вриједности за типове возила која се више не производе или су на крају производње, као и због тога што нови модели, у односу на старе, посједују одређене иновације и побољшања у техничким карактеристикама, функционалности, економичности, експлоатацији и естетском изгледу.

У циљу утврђивања процента корекције због застарелости возила, неопходно је познавање техничких карактеристика старог и новог модела возила, као и времена престанка производње посматраног типа возила.

Одговарајући проценти корекције одређују се према табели бр. 1.

Табела бр. 1

		Техничка одступања	Фактор корекције
а)	НА КАРОСЕРИЈИ Облик каросерије, кабине, товарног простора- унутрашња опрема	Спољни изглед, димензије, носивост, коефицијент отпора и друго. Сједишта, инструмент табла, инструменти за сигнализацију, покретни кров, систем за климатизацију и проветравање, лежајеви и др.	до 6,5%
б)	Спољна Опрема	Браник, украсни дјелови, штитници од удара, механизам за прање и брисање фарова, остакљење и др.	до 2%
ц)	Лакирање, антикорозивна заштита	Стандардни лакови, једно или двобојни металик лакови, ластифициране површине, поцинковани или каталорезом заштићени лимови и др.	до 1,5%
	НА МОТОРУ И МЈЕЊАЧУ техничке и радне карактеристике мотора и мјењача, опрема на мотору и мјењачу (ел. паљење, турбомотор, хидраулични мјењач, ињекторско убризгавање и др.		до 5%
	НА ВОЗНОМ МЕХАНИЗМУ начин вјешања управљачки механизам систем за кочење, врста наплатка и др.		до 2%
	ВРИЈЕМЕ ПРЕСТАНКА ПРОИЗВОДЊЕ - за сваку годину од престанка производње		1%

Додатна опрема возила**Члан 24**

Уколико је цијена новог возила дата само за стандардну верзију возила одређеног произвођача, у зависности од конкретног случаја, може се узети у обзир вриједност серијске и вансеријске опреме, према исказаним цијенама произвођача.

Ако вриједности серијске и вансеријске опреме нијесу посебно исказане, узима се процентуално повећање према цијенама код сличних возила.

Вриједност возила према годинама старости и погонском учинку**Члан 25**

Вриједност возила према намјени, годинама старости и погонском учинку дата је табеларно (табеле бр. до) по врстама возила и вијеку трајања при просјечном интензитету експлоатације, као и корекције тих вриједности мањег или већег интензитета експлоатације.

Доња граница вриједности возила не лимитира се само по старости возила (V_v је 20% у предвиђеном вијеку трајања, односно 10% изван тога) већ примјеном осталих фактора корекције вриједности возила може износити и мање од 10%.

Корекција за више/мање пређену километражу примјењује се у назначеном износу само за цијеле бројеве који су добијени дијелењем остварене разлике километара са назначеним износом км у конкретној табели за корекцију.

Старост возила утврђује се из саобраћајне књижице и то од дана прве регистрације у земљи или у иностранству, па до дана настанка штете. Старост возила може се утврдити и из рачуна о куповини предметног возила.

Старост возила се рачуна на године и мјесеце, с тим што се до петнаестог дана у мјесецу заокружује на претходни мјесец, а преко петнаестог дана на наредни мјесец.

Уколико се старост возила, тј. мјесеци и дани, не могу никакo утврдити, старост возила се рачуна од 1. јула године у којој је возило произведено;

У случају да се разликује година производње и датум прве регистрације, онда се за израчунавање старости возила узима година производње, као у претходном ставу.

Вриједност путничких аутомобила**Члан 26**

За путничке аутомобиле предвиђени вијек трајања је 10 година.

Вриједност возила одређује се према годинама старости, запремини мотора и просјечној пређеној километражи према табели број 2.

Табела бр. 2

Старост возила (год)	До 1000 cm ³ радне запремине мотора		Од 1000-1600 cm ³ радне запр. мотора		Преко 1600 cm ³ и дизел радне запремине мотора	
	Vv %	Км	Vv %	Км	Vv %	Км
1	84	12.000	82	15.000	80	18.000
2	72	24.000	69	30.000	66	36.000
3	62	36.000	59	45.000	56	54.000
4	54	48.000	51	60.000	48	72.000
5	46	60.000	43	75.000	41	90.000
6	40	72.000	36	90.000	35	108.000
7	34	84.000	30	105.000	30	126.000
8	29	96.000	26	120.000	26	144.000
9	24	108.000	23	135.000	23	162.000
10	20	120.000	20	150.000	20	180.000

За возила старија од предвиђеног вијека трајања вриједност возила се умањује по 0,2% за сваки наредни мјесец, али највише до 10%.

Км - Корекција (Уколико се може поуздано утврдити)

Радна запремина мотора	до 1000 cm ³	од 1000 cm ³ до 1600 cm ³	преко 1600 cm ³ и са дизел мотором
	4.000 Км	5.000 Км	6.000 Км
Корекција за ВИШЕ пређених Км	- 1,0%	- 1,0%	- 1,0%
Корекција за МАЊЕ пређених Км	+1,0%	+1,0%	+1,0%
Максимална Км корекција је ±10%			

Вриједност теретних возила**Члан 27**

За теретна возила предвиђени вијек трајања је 8 година.

Вриједност возила одређује се према годинама старости и предвиђеној километражи, по табели број 3.

Табела бр. 3

Старост возила (год)	Возила до 2,8т носив. и комби воз		Возила од 2,8т - 5т носивости (и фургонали)		Возила од 5т - 7,5т носивости (и фургонали)		Возила преко 7,5т носивости (фургонали и тегљачи)	
	Vv %	Км	Vv %	Км	Vv %	Км	Vv %	Км
1	80	30.000	78	45.000	76	60.000	74	90.000
2	63	60.000	61	90.000	59	120.000	57	180.000
3	50	90.000	48	135.000	46	180.000	45	270.000
4	41	120.000	39	180.000	36	240.000	36	360.000
5	34	150.000	32	225.000	30	300.000	30	450.000
6	28	180.000	27	270.000	25	360.000	25	540.000
7	23	210.000	23	315.000	22	420.000	22	630.000
8	20	240.000	20	360.000	20	480.000	20	720.000

За возила старија од предвиђеног вијека трајања вриједност возила се умањује по 0,2% за сваки наредни мјесец, али највише до 10%.

Км - Корекција (Уколико се може поуздано утврдити)

	Возила до 2,8т носивости и комби возила	Возила од 2,8т - 5т носивости (и фургонали)	Возила од 5т - 7,5т носивости (и фургонали)	Возила преко 7,5т носивости (фургонали и тегљачи)
За више/мање пређ. Км	± 10.000	± 15.000	± 20.000	± 30.000
Корекција %	± 0,5	± 0,5	± 0,5	± 0,5
Максимална Км корекција је ± 5%				

Корекција за више/мање пређену километражу примјењује се у назначеном износу само за цијеле бројеве који су добијени дијелењем остварене разлике Км са назначеним износом Км у табели за корекцију број 4.

Табела бр. 4

Старост возила (год)	Цистјерне и хладњаче		Кипери		Дампери		
	Vv %	Км	Vv %	Км	Vv %	Км	Мч
1	72	70.000	71	50.000	72	32.000	1.600
2	55	140.000	54	100.000	55	64.000	3.200
3	44	210.000	43	150.000	44	96.000	4.800
4	35	280.000	34	200.000	35	128.000	6.400
5	28	350.000	27	250.000	28	160.000	8.000
6	25	420.000	24	300.000	25	192.000	9.600
7	22	490.000	21	350.000	22	224.000	11.200
8	20	560.000	20	400.000	20	256.000	12.800

За возила старија од предвиђеног вијека трајања вриједност возила се умањује по 0,2% за сваки наредни мјесец, али највише од 10%.

Км Корекција

	Цистјерне и хладњаке	Кипери	Дампери
За више/мање пређ. Км	± 20.000	±15.000Км	8.000 Км или 400 Мч
Корекција %	± 1%	± 1%	± 1%
Максимална Км корекција је ±5%			

Корекција за више/мање пређену километражу примјењује се у назначеном износу само за цијеле бројеве који су добијени дијелењем остварене разлике Км са назначеним износом Км у конкретної табели за корекцију.

Вриједност аутобуса**Члан 28**

За аутобусе предвиђени вијек трајања је:

- за међумјесне и туристичке и за превоз радника Друштвава 10 година
- за градске, приградске 8 година

Вриједност возила према годинама старости возила и просјечној пређеној километражи, одређује се према табели број 5.

Табела бр. 5

Старост возила (год)	Аутобуси за међумјесни и туристички саобраћај и за превоз радника РО		Аутобуси за градски, приградски саобраћај	
	Vv %	Км по годинама	Vv %	Км по годинама
1	78	80.000	74	60.000
2	60	160.000	66	120.000
3	50	240.000	46	180.000
4	42	320.000	37	240.000
5	36	400.000	31	300.000
6	32	480.000	27	360.000
7	28	560.000	23	420.000
8	24	640.000	20	480.000
9	22	720.000		
10	20	800.000		

За возила старија од предвиђеног вијека трајања вриједности возила се умањује по 0,2% за сваки наредни мјесец, али највише до 10%.

Км - корекција

	Аутобус за међумјесни и туристички саобраћај	Аутобуси за градски и приградски саобраћај
За више/мање пређ. Км	± 25.000	± 20.000
Корекција %	± 1	± 1
Максимална Км корекција ± 10%		

Корекција за више/мање пређену километражу примјењује се у назначеном износу само за цијеле бројеве који су добијени дијелењем остварене разлике Км са назначеним износом Км у конкретної табели за корекцију.

За тракторе предвиђени вијек трајања је:

Вриједност трактора**Члан 29**

- у пољопривреди 12 година
- у шумарству, индустрији и сл. 8 година

Вриједност возила према годинама старости и предвиђеном погонском учинку одређује се према табели број 6.

Табела бр. 6

Старост возила (год)	Трактори у пољопривреди		Трактори у шумарству индустрији и сл.	
	Vv %	Мс	Vv %	Мс
1	86	600	78	1.000
2	74	1.200	59	2.000
3	63	1.800	48	3.000
4	52	2.400	39	4.000
5	45	3.000	32	5.000
6	38	3.600	27	6.000
7	33	4.200	22	7.000
8	29	4.800	20	8.000
9	26	5.400		
10	24	6.000		
11	22	6.600		
12	20	7.200		

За возила старија од предвиђеног вијека трајања вриједност возила се умањује по 0,2% за сваки наредни мјесец, али највише до 10%.

Мс – корекција

	Трактори у пољопривреди	Трактори у шумарству, за индустрију и сл.
За више/мање пређ. Мс	± 200	± 300
Корекција %	± 0,5	± 0,5
Максимална Мс корекција је ±10%		

Корекција за више/мање пређени мото-сат (Мс) примјењује се у назначеном износу само за цијеле бројеве који су добијени дијелењем остварене разлике Мс са назначеним износом Мс у конкретної табели за корекцију.

Вриједност мотоцикла и трицикла**Члан 30**

Предвиђени вијек трајања за ова возила је 12 година.

Вриједност возила према годинама старости и просјечној годишњој километражи одређује се према табели број 7.

Табела бр. 7

Старост возила (год)	За мотоцикле и трицикле - Просјечна год. км			
	Vv %	до 50 cm3	од 50 - 250 cm3	преко 250 cm3
1	82	2.000	3.500	5.000
2	69	4.000	7.000	10.000
3	60	6.000	10.500	15.000
4	51	8.000	14.000	20.000
5	44	10.000	17.500	25.000
6	38	12.000	21.000	30.000
7	33	14.000	24.500	35.000
8	28	16.000	28.000	40.000
9	24	18.000	31.500	45.000
10	22	20.000	35.000	50.000
11	21	22.000	38.500	55.000
12	20	24.000	42.000	60.000

За возила старија од предвиђеног вијека трајања вриједност возила се умањује по 0,2% за сваки наредни мјесец, али највише до 10%.

Км - корекција

	до 50 cm3	од 50 - 250 cm3	преко 250 cm3
За више/мање пређ. Км	± 1000	± 1500	± 2000
Корекција %	± 1,0	± 1,0	± 1,0
Максимална Км корекција је ±10%			

Корекција за више/мање пређену километражу примјењује се у назначеном износу само за цијеле бројеве који су добијени дијелењем остварене разлике Км са назначеним износом Км у конкретної табели за корекцију.

Вриједност радних возила Члан 31

Вриједност ових возила одређује се зависно од њихове намјене, и то:

1) Комунална возила, возила за бушење и истраживање, виљушкари и ватрогасна возила

За ова возила предвиђени вијек трајања за:

- комунална возила и возила за бушење и истраживање 8 година
- виљушкаре 10 година
- ватрогасна возила 12 година

Вриједност возила према годинама старости и предвиђеном погонском учинку одређује се према табели број 8.

Табела бр. 8

Старост возила (год)	Комунална возила		Возила за бушење и истраживање		Виљушкари у индустрији и трговини		Ватрогасна возила	
	Vv %	Км	Vv %	Мч	Vv %	Vv %	Мч	Км
1	80	30.000	78	1.600	80	1.200	82	2.000
2	63	60.000	66	3.200	76	2.400	69	4.000
3	50	90.000	55	4.800	56	3.600	60	6.000
4	41	120.000	45	6.400	48	4.800	51	8.000
5	34	150.000	37	8.000	41	6.000	44	10.000
6	28	180.000	30	9.600	35	7.200	38	12.000
7	23	210.000	25	11.200	30	8.400	33	14.000
8	20	240.000	20	12.800	26	9.600	28	16.000
9					23	10.800	24	18.000
10					20	12.000	22	20.000
11							21	22.000
12							20	24.000

За возила старија од предвиђеног вијека трајања вриједност возила се умањује по 0,2% за сваки наредни мјесец, али највише до 10%.

Км и Мс - Корекција

	Комунална возила	Возила за бушење и истраживање	Виљушкари у индустрији, трговини и сл.	Ватрогасна возила
За више/мање остварених Км или Мс	±10.000 Км	± 400 Мч	± 300 Мч	± 1.000
Корекција %	± 0,5	± 1,5	± 1,5	± 1,5
Максимална Км и Мс корекција је	± 5	±10	± 10	± 5

Корекција за више/мање пређену километражу или за мото-сат (Мс) примјењује се у назначеном износу само за цијеле бројеве који су добијени дијелењем остварене разлике Км или Мс са назначеним износом Км или Мс у конкретној табели за корекцију.

2) Комбајни, аутодизалице, багери, утоваривачи, булдожери, гредери, мијешалице за бетон

За ова возила предвиђени вијек трајања је:

- за комбајне и самоходне машине у пољопривреди 12 година,
- за аутодизалице, дизалице уграђена на возила 10 година,
- за багере, утовариваче, булдожере, гредере и сл. 8 година,
- за мијешалице за бетон 6 година,

Вриједност возила према годинама старости и предвиђеном погонском учинку, односно километражи одређује се према табели број 9.

Табела бр. 9

Старост возила (год)	Комбајни и самоходне машине у пољопривреди		Аутодизалице, дизалице уграђена на возило и сл.		Багери, утоваривачи, булдожери, гредери и сл.		Мијешалице за бетон	
	Vv %	Мч	Vv %	Мч	Vv %	Vv %	Мч	Км
1	88	320	84	900	78	1.600	67	25.000
2	78	640	72	1.800	66	3.200	49	50.000
3	69	960	62	2.700	55	4.800	37	75.000
4	60	1.280	54	3.600	45	6.400	30	100.000
5	52	1.600	46	4.500	37	8.000	24	125.000
6	45	1.920	40	5.400	30	9.600	20	150.000
7	39	2.240	34	6.300	25	11.200		
8	34	2.560	29	7.200	20	12.800		
9	30	2.880	24	8.100				
10	26	3.200	20	9.000				
11	23	3.500						
12	20	3.840						

За возила старија од предвиђеног вијека трајања вриједност возила се умањује по 0,2% за комбајне, односно 0,4% за багере и мијешалице за бетон за сваки наредни мјесец, али највише до 10%.

Км и Мс корекција

	Комбајни и самоходне машине у пољоп.	Аутодизалице, дизалице уграђена на возила и сл.	Багери, утоваривачи, булдожери, гредери и сл.	Мијешалице за бетон
За више/мање остварених Км или Мс	± 100 Мч	± 300 Мч	± 400 Мч	± 5.000 Км
Корекција %	± 2	± 1	± 1	± 0,5
Максимална Мс корекција %	± 5	±10	± 10	± 5

Корекција за више/мање пређену километражу или за мото-сат (Мс) примјењује се у назначеном износу само за цијеле бројеве који су добијени дијелењем остварене разлике Км или Мс са назначеним износом Км или Мс у конкретној табели за корекцију.

Вриједност прикључних возила Члан 32

Предвиђени вијек трајања за приколице, полуприколице, цистерне и хладњаче као и за тракторске приколице и полуприколице је 12 година, а за кампприколице и лаке приколице износи 15 година.

Вриједност возила према годинама старости одређује се према табели број 10.

Табела бр. 10

Старост возила (год)	Приколице, полуприколице цистерне и хладњаче	Тракторске приколице и полуприколице	Кампприколице и лаке приколице за пут. аутомобиле
	Vv %	Vv %	Vv %
1	82	85	90
2	68	73	80
3	58	63	71
4	49	54	64
5	42	46	57
6	36	40	51
7	31	35	45
8	27	31	40
9	24	28	36
10	22	25	32
11	21	22	29
12	20	20	26
13			24
14			22
15			20

За возила старија од предвиђеног вијека трајања вриједност возила се умањује по 0,2% за сваки наредни мјесец, али највише до 10%.

Вриједност дјелова и опреме возила**Члан 33**

Кад су оштећени пнеуматици, радио-апарати (изузев оних који су осигурани на суму осигурања, или ако је цијена радио-апарата садржана у цијени возила), уређаји на течни гас, акумулатор и цирада, признаје се за мјена новим дијелом уз признавање стварне вриједности наведених дјелова (одбита истрошености - вријеме употребе - амортизација) у посматраном тренутку.

1. Вриједност акумулатора

Вијек трајања акумулатора је 3 године. Минимална вриједност акумулатора износи 20%, а мјесечно умањење вриједности је 2,22%. Старост акумулатора се утврђује на основу рачуна или према датуму који је утиснут на акумулатору, односно према датуму производње возила.

Старост акумулатора-године	1	2	3
Вриједност акумулатора ВР %	73,36	46,72	20,0

2. Вриједност цираде

Цираде за возила обично се израђују од пластифициране или јутане тканине. Царинска сајла се сматра дијелом цираде.

Вијек трајања за пластифициране цираде износи 5 година, док за јутане износи 3 године. Минимална вриједност за цираде износи 20%.

Мјесечно умањење вриједности је:

- за пластифициране 1,3%
- за јутане 2,2%

Старост цираде се утврђује на основу рачуна или према документацији о уградњи. Уколико овакав податак недостаје, старост цираде се утврђује према процјени или према старости возила.

Старост цираде-године	1	2	3	4	5
Вриједност пластифициране цираде (ВР %)	84,4	68,8	53,2	37,6	20,0
Вриједност јутане цираде (ВР %)	73,6	47,2	20,0	-	-

3. Вриједност радио - опреме

Под радио-опремом подразумијева се: радио-апарат, радио-касетофон, касетофон и мини ТВ са потребним уређајима за пријем и предају звука и слике, само под условом да је горе наведена опрема пројектована за возила.

Вијек трајања за радио-опрему је 7 година, а минимална вриједност је 20%.

Вриједност радио-опреме

Старост радио-опреме - године	1	2	3	4	5	6	7
Вриједност радио-опреме ВР %	80	65	54	43	34	26	20

Старост радио-опреме се утврђује на основу рачуна о куповини или другог вјеродостојног документа а уколико они недостају, према старости возила.

4. Вриједност уређаја на течни гас (УТГ)

Вијек трајања уређаја на течни гас је 8 година. Минимална вриједност уређаја (УТГ) износи 20%, а мјесечно умањење вриједности је 0,83%. Старост уређаја на течни гас се утврђује према атесту о уградњи или према рачуну о куповини.

Старост УТГ - године	1	2	3	4	5	6	7	8
Вриједност УТГ (ВР %)	90	80	70	60	50	40	30	20

5. Вриједност гума (пнеуматика)

Вриједност гума (пнеуматика) се утврђује на основу општег стања гума, односно на основу истрошености и оштећења газећих и бочних површина.

Уколико су сачуване шаре по цијелој газећој површини гума у дубини од 1 мм, минимална вриједност износи 20% од вриједности гума истих карактеристика.

Уколико су шаре по цијелој газећој површини гума дубине мање од 1 мм, не одобрава се накнада, јер такве гума не испуњавају услов за коришћење у саобраћају.

Вриједност обновљених (протектованих) гума износи 50% од вриједности гума истих таквих карактеристика.

Опште стање возила**Члан 34**

Опште стање возила утиче на одређивање његове вриједности.

На основу стања возила врши се корекција вриједности тако што се визуелним стручним прегледом и фотографисањем возила констатује опште стање возила.

Оквирне величине корекције, које су у функцији општег стања возила, а према квалификацијама стања (над-просјечно, просјечно, лоше) дате су у табели број 11.

Табела бр. 11

Општи утисак о стању возила	ОЦЈЕЊУЈЕ СЕ СТАЊЕ	Корекција %
ЛОШЕ	КАРОСЕРИЈА - постоје већа улубљења, много мјеста нападнутих корозијом, више поправки из ранијих удеса, недостају хромирани дјелови, МЕХАНИКА - за генералну поправку, потребно освјежење склопова, нема гарант. сигурност за саобраћај или рад, ЛАК - потребно ново фарбање цијелог возила, велика површина нападнута корозијом, мјестимично фарбана на више мјеста, СТАЊЕ УНУТРАШЊОСТИ - РАДНОГ ПРОСТОРА - сједишта поцијепа, тапацирунг недостаје или покидан, деформисани товарни простор или радни уређаји, ОСТАЛО - гума потпуно истрошене, мотор јако запрљан уљем, пртљажник јако прљав.	од 0 до 10 %
	КАРОСЕРИЈА - постоје мање огреботине или удубљења, монтиран неодговарајући прибор, видљива мања корозија, МЕХАНИКА - постоје мањи зазори (луфт) али не захтијева поправку, постоје трагови мањих радова на подешавању, ЛАК - оригиналан лак, ново лакирање (репаратурно), мале огреботине или мјеста са мањом корозијом,	
ПРОСЈЕЧНО	СТАЊЕ УНУТРАШЊОСТИ - РАДНОГ ПРОСТОРА - мала истрошеност сједишта, тапацирунга, радних уређаја, товарног простора, ОСТАЛО - истрошеност гума до 40%, мотор и пртљажник запрљани али без оштећења.	0

Општи утисак о стању возила	ОЦЈЕНЈУЈЕ СЕ СТАЊЕ	Корекција %
НАДПРОСЈЕЧНО	КАРОСЕРИЈА - неоштећена каросерија, нема огреботина нити удубљења, нема трагова корозије, МЕХАНИКА - мало пређених километара, беспрекорно заптивање, одржавање по упутству произвођача, ЛАК - оригиналан лак, високи сјај, без флека и трагова оштећења, СТАЊЕ УНУТРАШЊОСТИ - РАДНОГ ПРОСТОРА - нема трагова истрошености на сједиштима, тапацирунгу, радним уређајима, товарном простору, ОС-ТАЛО - истрошеност гума до 20%, мотор и склопови чисти без трагова нестручног негодовања	од 0 до + 10 %

Начин експлоатације Члан 35

У зависности од начина експлоатације, и од сврхе коришћења возила (за обуку возача, такси-службу, рента-цар службу, за обављање послова око одржавања или сервисирања одређених производа, код коришћења возила у неуобичајеним експлоатационим условима, на лошим путевима или теренима, превисоким или прениским температурама и сл. или због броја претходних власника), предвиђа се корекција која утиче на вриједност возила у опсегу од 0 - 10 %.

Инвестициона улагања Члан 36

Већим инвестиционим улагањем у возило његово опште стање може се битно побољшати и на тај начин постићи да возило повећа своју реалну тржишну вриједност (замјена мотора, кабине, шкољке, шасије и сл.).

Такво повећање тржишне вриједности узима се у обзир у зависности од висине улагања. Извршено инвестиционо улагање се доказује одговарајућом документацијом.

Просјечној цијени возила не може се додавати целокупна вриједност инвестиционог улагања како би се повећала укупна вриједност возила, већ се само може додати коригована вриједност, која се израчунава по следећој формули:

$$V_k = 35\% \times F_s \times F_p \times F_a$$

Гдје је:

V_k - коригована вриједност улагања

F_s - стварна цијена инвестиционог улагања (калкулација на дан обрачуна или ревалоризована вриједност улагања)

F_p - фактор године поправке -зависно од тога колико је прошло времена од поправке (улагања)

F_a - фактор амортизације улагања

Фактор године поправке возила	F_p
Година поправке (протекло вријеме од поправке у год)	F_p
1	1,5
2	1,3
3	1,0

Након 3 године од инвестиционог улагања фактор $F_p=0$

F_a = фактор амортизације улагања

Старост возила (год)	3	4	5	6	7	8
F_a	1	0,8	0,7	0,6	0,5	0,4

$F_a = 0$ до 3 године.

за возила старија од осам година фактор F_a је константан, тј. износи 0,4.

Коригована вриједност улагања додаје се утврђеној вриједности возила.

Инвестициона улагања узимају се у обзир само код путничких аутомобила, уколико су извршена у периоду од двије године прије незгоде, и то улагања у виду:

- комплетног фарбања возила,
- замјене дјелова каросерије возила (блатобрана, прагова, везних лимова).

У зависности од висине ових улагања као и од протеклог времена од момента извршених радова, корекција вриједности може да износи до +5% од вриједности возила.

Утврђивање вриједности возила на основу понуде и тражње Члан 37

На основу понуде и тражње, изражене преко кретања цијена на тржишту, коригује се утврђена вриједност возила до $\pm 10\%$ у односу на цијену новог возила а у зависности од мјеста, времена, услова продаје нових возила и других чинилаца.

Утврђивање вриједности остатка (спашених дјелова) оштећеног возила Члан 38

Вриједност остатка (спашених дјелова) оштећеног возила представља тржишну вриједност употребљивих дјелова уз одбитак трошкова демонтаже, припреме дјелова, контроле и трошкова продаје са одговарајућим порезима.

Вриједност спашених дјелова одређује се калкулативним путем уз корекцију на основу понуде и тражње.

У случају када остаци нијесу за поновну уградњу или за њих нема интересовања, вриједност остатака се одређује према цијенама отпадног материјала.

Вриједност остатка се утврђује тако што се претходно утврди вриједност возила у тренутку удеса према свим критеријумима из овог правилника, затим се утврђује процентуално учешће вриједности остатака и отпадног материјала у тој вриједности возила.

Јако оштећени или истрошени дјелови третирају се као отпадни материјал.

Минимална вриједност остатка не може бити мања од вриједности отпадног материјала.

Начин одређивања горњих граничних вриједности о процентуалном учешћу појединих склопова и дјелова код појединих врста возила дат је у табели број 12.

Табела бр. 12

1. Код мотоцикла		
мотор са мјењачем	2% - 20%	У зависности од стања и степена оштећења
предњи точак		
вила управљача са инструмент-таблом	1% - 8%	
задњи точак,	1% - 4%	
вила	1% - 5%	
рам	1% - 3%	
остало		
УКУПНО МАКСИМАЛНО	40%	

2. Код путничких возила		
мотор	3% - 15%	У зависности од стања и степена оштећења Веће вриједности за погонски мост по комаду по возилу по комаду
мјењач	1% - 5%	
вјешање предње (мост)	1% или 2%	
вешање задње (мост)	1% или 2%	
управљачки механизам	до 1%	
точак комплет	0,5%	
поклопац предњи	2%	
поклопац задњи	до 1%	
врата (и пета врата)	до 0,5%	
стакло предње	0,2% - 1%	
стакло задње	1%	
сједиште предње	0,5%	
	0,1%	
сједиште задње	0,2%	
браник предњи или задњи	0,3%	
остало	од 1% до 5%	
УКУПНО МАКСИМАЛНО	40%	
3. Код теретних возила		
мотор	1% - 11%	У зависности од стања и степена оштећења У зависности од стања и степена оштећења По комаду максимално
мјењач	0,5% - 2% До 0,5%	
осовина предња	0,5% - 2%	
осовина погон. по ком.	0,5% - 2,5%	
управљачки механизам	2% - 8%	
кабина	1% - 4%	
шасија главна	0,5%	
и помоћна	3%	
точак комплет	1% - 5%	
остало		
УКУПНО МАКСИМАЛНО	40%	
4. Код аутобуса		
мотор	1% - 8%	У зависности од стања и степена оштећења По комаду максимално по комаду максимално по комаду максимално
мјењач	0,5% - 2%	
осовина предња	до 0,5%	
осовина погонска	0,5% - 2%	
управљачки механизам	0,5% - 1,5%	
точак комплет	0,5%	
стакла	3%	
сједишта	0,5%	
остало	3%	
	0,1%	
	3%	
	6%	
УКУПНО МАКСИМАЛНО	30%	
5. Код трактора		
мотор	2% - 16%	У зависности од стања и степена оштећења По комаду максимално
мјењач	1% - 3%	
осовина задња	1%	
управљачки механизам	0,5% - 1%	
точак комплет	1%	
остало	4%	
	5%	
УКУПНО МАКСИМАЛНО	30%	

6. Код приколица и полуприколица		
шасија - главна	1%	По комаду Максимално По комаду максимално
и	8%	
помоћна	1%	
осовина	3%	
точак комплет	1%	
надградња	4%	
агрегати	1%	
остало	8%	
	до 2%	
	до 5%	
УКУПНО		
МАКСИМАЛНО	30%	

За возила која нијесу наведена у табели бр. 12, процентуални износ спашених дјелова одређује се као и код возила наведених у табели.

Приликом утврђивања процентуалног износа спашених дјелова примјењује се фактор корекције понуде и тражње у распону од $\pm 10\%$

IV УМАЊЕНА И УВЕЋАНА ВРИЈЕДНОСТ ВОЗИЛА

Вриједност возила након извршене поправке Члан 39

Након извршене поправке, оштећеном возилу може бити:

1) успостављено стање које је било прије настанка штете;

- 2) умањена вриједност, због тога што није у потпуности успостављено стање прије удеса;
3) увећана вриједност.

Умањена вриједност возила Члан 40

Умањена вриједност утврђује се само за путничка возила, искључиво код штета које се ликвидирају по основу осигурања аутоодговорности, и надокнађује се у новцу.

Умањена вриједност возила је умањена техничка и/или тржишна вриједност возила после извршене квалитетне и стручне поправке, и зависи од: марке, типа, старости, стања возила, степена оштећења, постојања ранијих оштећења и слично.

Износ накнаде за умањену вриједност путничког возила утврђује се на основу писменог захтјева оштећеног, а израчунава се на бази извршене поправке, односно предрачуна и погодбе.

Накнада за умањену вриједност не исплаћује се у случајевима када је оштећење настало:

- на дјеловима каросерије који су везани раздвојивим везама, као што су: браник, врата, поклопац мотора, поклопац пртљажника и др., украсне лајсне, стакла фарова, наплатци (фелне) и сл.
- код замјене основних склопова (каросерије, мотора, мјењача и сл.),
- на дјеловима чијом изградњом и уградњом нијесу поремећени поједини склопови аутомобила (полусовине, нпр. механизам, хладњак и сл.)
- када су уочљиви трагови ранијих поправки као и када је путнички аутомобил старији од 4 године.

У случају лоше и неквалитетно извршене оправке, друштво за осигурање упућује оштећеног да накнаду тражи од сервиса који је извршио оправку.

Умањена вриједност возила утврђује се према марки и типу возила, тржишној вриједности возила на дан настанка штете (саобраћајне незгоде), датуму прве регистрације (производње), старости возила (рачуна се у годинама и мјесецима) и тржног фактора који се израчунава према табели број 13.

Табела бр. 13

Старост возила у мјесецима	Р - процентуални однос трошкова поправке и вриједност возила (%)					
	2 - 9	9 - 20	20 - 32	32 - 44	44 - 60	60 - 75
Т р ж и ш н и ф а к т о р - Т						
6	1,70	2,00	2,30	2,50	2,85	3,25
12	1,30	1,50	1,80	2,05	2,30	2,70
24	0,85	1,00	1,30	1,60	1,80	2,20
36	0,60	0,70	0,95	1,20	1,50	1,80
48	0,25	0,30	0,60	0,85	1,15	1,40

Умањена вриједност рачуна се на основу формуле:

$$Ув = \frac{\text{Вриједност возила на дан штете} + \text{Укупни трошкови поправке}}{100} \times Т$$
(тржишни фактор)

Гдје је : Ув – умањена вриједност возила.

Увећана вриједност возила Члан 41

Приликом оправке оштећеног возила може доћи до увећања његове вриједности, у случајевима:

- ако се угради дио или склоп са битно побољшаним техничким карактеристикама у односу на оштећени дио или склоп (мотор са већом снагом, обртно постоље са већом отпорношћу на ударе, разне модификације и сл.), при чему разлику у цијени сноси осигураник – оштећеник,

- ако због стања оштећеног дијела, код старијих возила, није могуће извршити оправку због дотрајалости (велики степен напада корозијом или сл.), а под нормалним условима би била могућа оправка, при чему се висина штете израчунава калкулативним путем, у висини просјечних трошкова оправке у овлашћеном сервису, са потребним ситним потрошним и фарбарским материјалом,
- ако се поправком смањују неопходни трошкови инвестиционог улагања, односно обезбјеђује прописана техничка исправност возила што би било нужно извршити без обзира на остала оштећења.
- код дјелимичних штета по основу осигурања од аутоодговорности, при замјени оштећених дијелова, обрачунава се пад вриједности дијелова.

Пад вриједности се не обрачунава за дијелове од стакла, украсне дијелове и по правилу за дијелове возила старости до 4 године.

При утврђивању пада вриједности замијењених дијелова код дјелимичних штета, у случају када је возило старије од четири године, обрачунава се истрошеност дијелова од 0 до 50% у зависности од старости и степена истрошености.

В НАКНАДА ШТЕТЕ ЗБОГ НЕМОГУЋНОСТИ КОРИШЋЕЊА ВОЗИЛА

Ко има право на накнаду штете Члан 42

Право на накнаду штете због немогућности коришћења возила до завршетка оправке имају само оштећени – власници возила, који право на накнаду трошкова оправке возила стичу по основу осигурања власника односно корисника моторних и прикључних возила од одговорности за штету причињену трећим лицима и који су са тим возилом на дан настанка штете остваривали своју сталну професионалну дјелатност и стицали зараду.

Под штетом због некоришћења возила, подразумијева се губитак прихода на које је оштећени-власник возила односно корисник могао са сигурношћу рачунати да није дошло до оштећења возила и које није могао надомјестити коришћењем другог возила које је имао у резерви, или коришћењем средстава јавног превоза.

Износ накнаде по основу утврђене штете умањује се за текуће трошкове који уобичајено прате коришћење возила за обрачунски период.

Утврђивање броја изгубљених дана Члан 43

Висина накнаде зависи од од врсте возила и времена потребног за његову оправку и обрачунава се на следећи начин:

- за најмања оштећења, када нема лакирања (оштећење фарова, стакала, стоп свијетла, браника и сл.) као **изгубљено вријеме рачуна се један дан;**
- за оправку возила гдје је број норма часова за оправку возила **од 1 до 100 сати**, изгубљено вријеме рачуна се по формули:

$$ID = x : 14$$

гдје је :

ID = број дана потребан за оправку и увијек се узима као цио број;

x = број радних сати по записнику о оштећењу возила, друштва за осигурање;

14 = број који представља искоришћеност радног времена, број радника који се ангажује и број смјена у току дана.

- за оправку возила гдје је број норма часова за оправку **од 100- 300 сати**, изгубљено вријеме се рачуна по формули:

$$ID = 7 + \frac{x - 100}{16}$$

гдје је:

ID= број дана потребан за оправку и увијек се узима као цио број;

7= број дана неопходних за поправку возила, за коју је предвиђено 100 норма сати и константан је;

x= број норма сати по записнику о оштећењу возила;

16= број који преставља искоришћеност радног времена, број радника ангажованих на оправци и број смјена у току дана.

- за оправку возила гдје је број норма часова за оправку **преко 300 сати** изгубљено вријеме рачуна се по формули:

$$ID = 20 + \frac{x - 300}{24}$$

гдје је:

ID= број дана потребан за оправку у увијек се узима као цио број;

x = број норма сати по записнику о оштећењу возила ;

20= број дана неопходних за оправку возила за коју је предвиђено 300 норма сати и константан је;

24= број који преставља искоришћеност радног времена, број радника ангажованих на оправци и број смјена у току дана.

Утврђивање износа накнаде за дане некоришћења возила Члан 44

Накнада штете припада оштећеном-власнику односно кориснику возила, за онолико радних дана, колико је, по формулама из члана 43 овог правилника, утврђено за поправку возила (број дана) и при тоталној штети из економских разлога, при чему је максималан број дана за путничка возила и мотоцикле 15, а за сва остала возила 30, рачунајући од дана утврђивања висине штете на возилу.

Приликом израчунавања броја дана из става 1 овог члана, не узимају се у обзир недостатак резервних дјелова и репро материјала на тржишту за оштећено возило, односно уобичајен број дана потребних да се на тржишту возила купи такво возило.

Накнада штете због немогућности коришћења возила не признаје се за возила чија је набавка на тржишту отежана, односно која су ријетка или их нема на тржишту у Црној Гори..

Износ накнаде за један изгубљени дан за путничка возила (тахи, рент-а-цар и сл.), одређује се у износу од 30 ЕУР бруто, а уколико се рад возилом одвијао у више смјена (тахи), о чему мора оштећени пружити валидне доказе (потврду од надлежних органа општине у којој обавља дјелатност) одређује се додатних 30 ЕУР бруто по смјени, односно према приходима на основу којих му се обрачунавају порез и доприноси.

Уколико се обрачун пореза и доприноса сачињава паушално, обрачунава се фиксни износ из става 4 овог члана.

За теретна возила и аутобусе накнада се одређује по радном дану у висини који се утврђује на основу износа остварене бруто зараде по дану за посљедња три обрачунска мјесеца прије наступања догађаја по основу којег се остварује накнада (што се доказује обрачуном зараде и бруто зараде лица које је радило на том возилу и висини уплаћених пореза и доприноса на зараде).

Уколико се ради о предузетнику који нема уредне пословне књиге, накнада за дан некоришћења теретног возила може бити максимално 150 ЕУР бруто.

За аутобусе, у случајевима из става 7 овог члана, накнада може износити максимално 90 ЕУР бруто.

VI ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Измјене и допуне правилника

Члан 45

Измјене и допуне овог правилника врше по истом поступку као и његово доношење.

Члан 46

Правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у Службеном листу Црне Горе.

Број:01-366/3-09

Подгорица, 27.05.2009. године

ПРЕДСЈЕДНИК САВЈЕТА

мр Владимир Каварић

6. УТВРЂИВАЊЕ ОБИМА ШТЕТЕ НА ВОЗИЛИМА²

11. УТВРЂИВАЊЕ ОБИМА ШТЕТЕ НА ВОЗИЛИМА³³

11.1. УЛОГА СТРУЧНОГ ЛИЦА У ПОСТУПКУ УТВРЂИВАЊА ОБИМА И ВИСИНЕ ШТЕТЕ НА ВОЗИЛИМА

У најширем смислу вјештак или стручно лице које се бави утврђивањем обима и висине шете на возилима мора да примени јединствену методологију и упросјецене критерије, међутим, бројне су ситуације у којима је веома важно да се искористи вјештина и стручни или искуствени осјецај за реалну процјену у граничним случајевима као нпр. кад се доноси одлука о поправци или замјени оштећеног дијела.

Квалитетно извршена процјена оштећења је основни предуслов за даље поступање у процесу утврђивања правичне надокнаде шете.

Мора се истаћи, да у највећем броју случајева није могуће постићи апсолутну подударност у оцјени обима и висине шете на возилима од стране више вјештака, али је правилном примјеном јединствене методологије и непристрасним односом могуће доћи на толерантан ниво различитости.

Циљ настајања аутора овог поглавља је да на основу већ постојећег Јединственог правилника, који је опште прихваћен, систематизује активности и уједначи приступ овој проблематици колико је то могуће више, с обзиром на честе ситуације кад се одлучује према слободном uvjerenju.

11.2. ИЗРАДА ЗАПИСНИКА О ОШТЕЋЕЊУ ВОЗИЛА

На записнику о оштећењу возила морају се уписати подаци о власнику, возилу, мјесту и времену незгоде, препостављеном начину настанка оштећења, стању мобилности возила, обиму оштећења са нормираним саима потрбним за поправку, броју фотографија оштећеног возила, упозорење о могућности економски неоправдане поправке возила, мјесто и датум процјене, потпис овлашћеног лица за процјену и потпис власника возила.

Практично, Записник о оштећењу возила има следећу структуру:

I ПОДАЦИ О ВЛАСНИКУ ВОЗИЛА

- Име и презиме
- Адреса
- II ПОДАЦИ О ВОЗИЛУ
- Регистрацка ознака
- Датум прве регистрације

- Vista vozila
- Marka vozila
- Tip vozila
- Model vozila
- Boja vozila
- Broj sasijs
- Broj motora
- Oblik karoserije
- Godina proizvodnje
- Broj mjesta za sjedenje
- Broj mjesta za stajanje
- Broj mjesta za lezanje
- Dopushtena nosivost
- Masa praznog vozila
- Najveća dopustena masa
- Vista motora
- Snaga motora
- Radna zapremina motora
- Broj vrata
- Broj prednih km ili stanje kilometar sala
- Broj moto časova
- Opšte stanje vozila ili pojedinih dijelova
- Vrata pneumatika i dubina gazećeg sloja
- Vrata i stanje cerade
- Dodatna oprema koja ne spada u standardnu opremu serijski proizvedenog vozila
- Podaci o ranijim oštećenjima
- Ostali važni podaci o vozilu
- III ПОДАЦИ О НЕЗГОДИ
- Мјесто и vrijeme незгоде
- Препостављени начин настанка оштећења
- IV ОПИС ОШТЕЋЕЊА
- a) Дјелови за замијену
- b) Дјелови за поправку са квалификацијом степена оштећења
- M - мања деформација
- S - средња деформација
- V - већа деформација
- c) Дјелови или склопови за контролу

- c) Број норма сати потребних за поправку возила по занатима и збирно
- e) Број фотографија оштећеног возила
- f) Упозорење о могућој нерационалности вршења поправке с обзиром на вриједност возила и степен оштећења

V OSTALI PODACI

- Мјесто и вријеме процјене
- Потпис стручног лица
- Потпис власника возила

11.2.1. Опис оштећења

При опису оштећења, набрајање дијелова због лакшег праћења треба започети спрједом или отагла, групујући лимене дијелове, сигналне уређаје, стакла, облоге, дијелове мотора и слично томе, разврставајући их на дијелове за замјену, поправку или контролу.

Замјена дијелова

Оштећени дијелови се мијењају новим у случајевима кад није могућа или је нееконична поправка и кад су у питању дијелови који битно утичу на безбједност виталних система као што су нпр. управљајачки и коћни систем.

Некад су сва оштећења стакала и пластичних дијелова изiskivala замјену док се данас успјешно врше и поправке, па се овакви дијелови са мањим оштећењем могу предвидјети и за поправку.

У принципу, код дијелова који су састављени из више елемената, мијењају се само оштећени сегменти. И код неких дијелова, као нпр. стране каросерије, може се ићи на дјелимичну замјену дијелова стране који се могу наћи у продаји.

Липијене лансне се предвиђају за замјену ако при поправци морају бити демонтране, без обзира што нису и саме оштећене.

Поправка дијелова

Дијелови предвиђени за поправку се класификују према степену оштећења на следећи начин:

- Мало оштећени дијелови се обилежавују са (M), под чим се подразумијева да су деформације на малој површини, лако доступне, са блажим продирanjem према унутрашњости возила и лако поправљиве.

Средња оштећења (S) подразумијевају наглашене деформације или су на теško доступним мјестима, веће површине блаже деформисане и сл.

- Велика оштећења (V) дијелова се препознају по јако израженим деформацијама, нагузваним површинама или су на изразито теško доступним мјестима. Јаким деформацијом се сматра и блажи облик деформације уколико је због поправке потребно нарушити цјелину дијела као што је случај са дијеловима од дуплог lima и сл.

Лакрање и заштита дијелова

Лакрање дијелова се врши увијек када је боја макар и дјелимично оштећена, или кад при поправци другог дијела мора доћи до оштећења као у случају замјене дијелова каросерије варањем и сл.

Уобичајено је да се лакира cjelokupna површина дијела а дјелимична уколико је изводљив квалитетан прекид на наглашеним прелазима као што су оштре ивце, прекиди због украсних лансни, већ претходно нехомогено лакиране површине итд.

Возило се лакира у цјелини када се због оштећења треба лакирати више од 70% укупне површине возила.

Антикорозивна заштита се проводи на фабрички или накнадно зашћеним дијеловима и мјестима, према сличним критеријима као и код лакарања оштећења.

Контрола дијелова и склопова

Увијек кад није могуће утврдити, а послоји сумња на неисправност оштећених дијелова или склопова, потребно је извршити додатну контролу или поступак провјере након демонтаже дијелова.

Редовно се контролише исправност управљајачког механизма, коћног система, геометрије тоčkova, геометрија реперних тачака каросерије, шасије и кабине са подешавањем на габаритном столу и контрола пропусности под притиском хладњацика, резервоара за гориво и уређаја за тећни gas.

Фотографисање оштећеног возила

Некад је вршено фотографисање само већих оштећења и возила за која се врши услужна процјена док је данас фотографија постала важно доказно средство и по правилу се фотографишу сва оштећења.

Возило се фотографисе онолико пута и са различитих позиција колико је довољно да се прикажу сва оштећења и идентификује возило

Код већих оштећења возила потребно је фотографисати и неосштећене стране тако да се на фотографијама прикаже комплетно возило.

Уз фотографије у фото досијeu треба уписати датум и мјесто снимања штете, регистарски број возила, име и презиме власника а по потреби

numerisati fotografije i dodatno ih opisati u legendi ili ukazati na detalje posebnim oznakama na fotografijama.

Izrada dopunskog zapisnika

Često se pregled oštećenja obavlja u uslovima kad nije moguće pristupiti svim dijelovima sa odgovarajućeg mjesta, ili oštećenja nisu uopšte vidljiva bez demontaže sklopova, pa se u tom slučaju vrši izrada dopunskog zapisnika na isti način kao što se sačinjava osnovni zapisnik.

Kod težih oštećenja može se desiti da se deformacije dijelova otkrivaju u više navrata pa se sačinjava i više dopunskih zapisnika. U praksi je uobičajeno da se u saradnji sa servisnom organizacijom evidentiraju sva oštećenja koja se naknadno uoče pa se na kraju popravke sačinjava samo jedan dopunski zapisnik.

Izrada zapisnika o oštećenju vozila rekonstrukcijom

Ponekad se desi da se vozilo popravi prije no što se sačini zapisnik o oštećenju pa se obim oštećenja mora izvesti rekonstrukcijom.

Rekonstrukcija se vrši na bazi raspoložive dokumentacije, zapisnika policije, računa o popravci, fotografija oštećenog vozila, izjava učesnika i svjedoka nezgode ali i obaveznog pregleda vozila. Pri pregledu vozila utvrđuje se komparativnom analizom podudarnost stanja vozila sa raspoloživim podacima. Sva zapažanja se unose u zapisnik a vozilo se fotografirše.

Normiranje radova popravke

Nakon popisa oštećenja u zapisnik se upisuje broj norma sati koji su potrebni za popravku vozila, prema zanatima a zatim i zbirno. Normiranje se vrši prema normativu proizvođača ili na osnovu normativa proizvođača sličnog vozila.

Normiranjem je potrebno obuhvatiti i poslove izgradnje i ugradnje dijelova koji nisu oštećeni ali se moraju demontirati prije popravke ili zamjene oštećenih dijelova.

Kod starijih vozila, normativni vremena se uvećavaju prema preporuci proizvođača za neke operacije zbog otežane demontaže dijelova koji su spojeni razdvajivim vezama.

Pored broja norma sati, u zapisnik se može unijeti i podatak o prosječnoj vrijednosti norma sata u ovlaštenom servisu. Osiguravajuća društva u zapisniku redovno ističu i cijenu norma sata za vansudsku nagodbu.

Napomene

Kod većih šteta, oštećeni se mora upozoriti na mogućnost ograničenog iznosa visine štete po principu tzv. "totalne štete". Uobičajena je klauzula: "Obzirom na stepen i obim oštećenja, godinu proizvodnje i stanje vozila, ispitati rentabilnost popravke".

Pored toga, pod napomenom se mogu dati podaci o oštećenjima na vozilu koja nisu u vezi sa predmetnim slučajem ili podaci o nekalitetno izvršenim prethodnim popravkama oštećenih dijelova ili vozila u cjelini.

12. UTVRĐIVANJE VISINE ŠTETE NA VOZILIMA

Visina štete na vozilima se utvrđuje na osnovu zapisnika o oštećenju. Ukoliko zapisnik nije sačinjen prije izvršene popravke vozila, treba izvršiti rekonstrukciju i napraviti zapisnik o obimu oštećenja.

Visina štete se može odrediti na osnovu više postupaka:

- prema računu o izvršenoj popravci ili predračunu popravke,
- prema pogodbi,
- kombinacijom računa o kupljenim dijelovima i pogodbe o troškovima rada ili obrnuto i
- prema obračunu totalne štete.

Za praksu vještačenja interesantni su postupci obračuna visine štete prema računu ili predračunu popravke i visine štete prema obračunu "totalne štete".

12.1. OBRAČUN VISINE ŠTETE PO RAČUNU ILI PREDRAČUNU POPRAVKE

Utvrdjivanje visine štete na osnovu računa ili predračuna popravke vrši se uporedbom obima oštećenja sa iskazanim stavkama iz izdatnice materijala ili specifikacije zamijenjenih dijelova i utrošenog materijala.

Cijene dijelova i potrošnog i lakirskog materijala su prihvatljive ukoliko su u granicama prosječnih nabavnih cijena ili ukoliko odgovaraju kataloškim cijenama iz inostranstva koje se uvećavaju za carinske, manipulativne i poreske troškove.

Količine utrošenog materijala se provjeravaju prema važećim normativima servisa ili proizvođača.

Cijena rada mora odgovarati umnošku broja norma sati i priznate cijene po zanatima ili prosječne cijene norma sata ovlaštenog servisa.

U slučaju popravke, dijela predviđenog za zamjenu, odobrava se dodatni broj norma sati zbog povećanog obima poslova.

Carinske i poreske obaveze se priznaju u skladu sa važećim propisima. U praksi, većina osiguravajućih društava u vansudskoj nagodbi priznaje carinske i poreske troškove samo ako su i plaćeni.

12.2. OBRAČUN "TOTALNE ŠTETE"

Šteta na vozilu se obračunava po principu "totalne štete" onda kada troškovi popravke i procijenjena vrijednost ostatka vozila nadmašuju

stvarnu vrijednost vozila u momentu oštećenja. "Totalnom štetom" mogu da se riješe i slučajevi kada je oštećenje znatno, a popravka vozila nemoguća.

Obračun "totalne štete" sadrži:

- Kalkulaciju visine štete,
- Utvrdjivanje vrijednosti vozila i
- Kalkulaciju vrijednosti spašenog dijela ili ostatka vozila.

12.2.1. Kalkulacija visine štete

Visina štete na vozilu se utvrđuje na osnovu predračuna popravke ovlaštenog servisa, pojedinačnom provjerom cijena dijelova, norma sati i potrebnog materijala prema postupku iz tačke 2.1 ili kalkulacijom visine štete na osnovu kataloga cijena rezervnih dijelova.

Kalkulacija štete prema stranim katalogima izvodi se iskazivanjem pojedinačnih cijena dijelova i količina na osnovu zapisnika o oštećenju. Na tako iskazane cijene obračunavaju se carinski, manipulativni i poreski troškovi u skladu sa važećim propisima.

Potrošni i lakirski materijal se obračunavaju prema potrebnim količinama i aktuelnim cijenama.

Cijena rada se kalkulise sa prosječnim cijenama norma sata ovlaštenog servisa. U cijenu se uračunava i pripadajući porez u skladu sa važećim propisima.

Cijena usluga zbog korištenja gabaritnog stola se obično računa po posebnom cjenovniku pa je i u zapisniku o oštećenju potrebno izdvojiti ili naglasiti broj norma sati koji se određuje za ovu svrhu.

U servisima gdje se iz prosječne cijene ne izdvaja cijena norma sata za lakiranje, troškovi upotrebe komore za lakiranje se posebno zaračunavaju i obično se razlikuje cijena kad se vrši kompletno ili djelimično lakiranje vozila.

Visina štete dobijena na ovaj način je maksimalni iznos štete na vozilu za slučaj da je popravka ekonomski opravdana što je i granični kriterij za obračun "totalne štete".

12.2.2. Utvrdjivanje vrijednosti vozila

U postupku utvrđivanja vrijednosti vozila na obračun utiču sledeći faktori:

- cijena novog vozila,
- zastarijelost tipa,
- dodatna oprema,

У табели 1. приказани су елементи за оцјену и фактори корекције.

Табела 1. Застарјелост типа

Техничке модификације		Фактор корекције
NA KAROSERIJI a) Облик каросерије, кабине, товарног простора, унутрашња опрема	Својни изглед, димензије, носивост, коефицијент отпора и друго. Сједишта, instrument tabla, instrumenti za signalizaciju, pokretni krov, sistem za klimatizaciju i provjetravanje, ležajevi, dodatna oprema i drugo.	do 6,5%
b) Spoljna oprema	Bramik, ukrasni dijelovi, štanci od udara, mehanizam za pranje i brisanje farova, ostakljenje i drugo	do 2%
c) Lakiranje, antikorozivna zaštita	Standardni lakovi, jedno ili dvobojni metalik lakovi, plastificirane površine, pocinkovani ili katalorezom zaštićeni limovi i drugo	do 1,5%
NA MOTORU I MJEŃIAČU – техничке и радне карактеристике мотора и мjenjaча – опрема на мотору и мjenjaчу	Snaga i zapremina motora, elektronsko poljenje, turbomotor, hidraulični mjenjač, injezioni motor, katalizator i drugo.	do 5%
NA VOZNOJ MEHANIZMU – način vješanja – upravljačka mehanizam – sistemi za kočenje – vrsta naplataka i drugo		do 2%
Za svaku godinu od prestanka proizvodnje do 1%,		do 1%/ god

Dodatna oprema

Kataloške cijene su cijene vozila sa serijskom opremom proizvođača i u slučaju da se na vozilu nalazi dodatna oprema koja se ne smatra standardnom za traženi model vozila, vrijednost putničkog vozila se uvećava prema iznosima u tabeli 2.

- vremenska amortizacija,
- km/Mč korekcija,
- opšte stanje,
- način eksploatacije,
- broj prethodnih vlasnika,
- investiciona ulaganja,
- ponuda i potražnja na tržištu.

Cijena novog vozila

Cijena novog vozila je cijena vozila kod ovlaštenog prodavca ili izvozna cijena vozila u zemlji proizvođača uvećana za carinske, transportne, poreske i druge uobičajene troškove u skladu sa važećim propisima. Novonabavne cijene vozila se publikuju u KATALOGU CIJENA MOTORNJI VOZILA koji se koristi kao zvanični cjenovnik u postupku carinjenja, prenosa vlasništva, zaključenja ugovora o osiguranju, obračuna visine štete, procjene vrijednosti vozila itd. Katalog izlazi dva puta godišnje a tekuće izmjene se korisnicima dostavljaju u što kraćem roku kako bi se zadržao realni nivo cijena vozila. Cijene vozila su istaknute u konvertibilnim markama (KM). Katalog prati orijentacione novonabavne uvozne cijene i maloprodajne cijene vozila za RS i FBI sa svim pripadajućim dažbinama u skladu sa važećim propisima.

Cijene vozila koja se više ne proizvode su izvedene orijentacione novonabavne cijene koje bi vozila imala da se još proizvode.

Za slučaj da u Katalogu nema nekog tipa ili modela vozila, do cijene vozila se dolazi uporednom sa vozilom sličnih karakteristika ili se cijena izvodi iz novonabavne cijene tipa koji se još proizvodi tako da se vrši jedno ili višestepena korekcija zbog zastarjelosti tipa vozila.

Cijena novog vozila privremene, diplomatske, carinske registracije i vozila za koja nije plaćena carina i ostali troškovi je vrijednost novog vozila u zemlji nabavke.

Zastarjelost tipa

Za vozila koja se više ne proizvode, a nema ih u katalogu, vrijednost se određuje korekcijom pada vrijednosti, u odnosu na nove modele, zbog poboljšanja tehničkih karakteristika, opšteg nivoa funkcionalnosti, ekonomičnosti u eksploataciji i estetskom izgledu. Da bi se mogla izvršiti procjena zastarjelosti, moraju se poznavati tehničke karakteristike oba vozila i godina prestanka proizvodnje. Ukoliko između posmatranih modela postoje međumodeli, onda se do vrijednosti traženog vozila dolazi višestepenim konfigovanjem vrijednosti.

Табела 4. Кореkcија по основу предених km

Радна запремина мотора	До 1000cm ³	Од 1000 до 1600 cm ³	Преко 1600 cm ³ и са дизел мотором
Више/мање предених km	± 4.000	± 5.000	± 6.000
Кореkcија %	± 1,0%	± 1,0%	± 1,0%
Максимална km кореkcија је	± 10%		

Табела 5. Вриједност теретних возила према годинама старости и просјечно преденој километражи

Старост возила (год.)	Возила до 2,8 t		Возила од 2,8 t-5 t		Возила од 5 t-7 t		Возила од 7,5 t и новостии (фургони и тегајаци)	
	Vv%	km	Vv%	km	Vv%	km	Vv%	km
1	80	30.000	78	45.000	76	60.000	74	90.000
2	63	60.000	61	90.000	59	120.000	57	180.000
3	50	90.000	48	135.000	46	180.000	45	270.000
4	41	120.000	39	180.000	36	240.000	36	360.000
5	34	150.000	32	225.000	30	300.000	30	450.000
6	28	180.000	27	270.000	25	360.000	25	540.000
7	23	210.000	23	315.000	22	420.000	22	630.000
8	20	240.000	20	360.000	20	480.000	20	720.000

Предвиђени вијек трајања за теретна возила је 8 година а за старија возила вриједност се уманjuje по 0,2% за сваки наредни мјесец, али највише до 10%.

Табела 6. Кореkcија по основу предених km

NOŠIVOST	Возила до 2,8 t	Возила од 2,8 t-5 t	Возила од 5 t-7 t	Возила преко 7,5 t и новостии (фургони и тегајаци)
Врише/мање пред. km	±10.000	±15.000	±20.000	±30.000
Кореkcија %	± 0,5	± 0,5	± 0,5	± 0,5
Максимална km кореkcија је	± 5%			

Табела 7. Вриједност цистерни, хладњаца, кипера и дампера према годинама старости и просјечно преденој километражи или Мс

Старост возила (год.)	Цистерне и хладњаце		Кипери		Дампери	
	Vv%	km	Vv%	km	Vv%	km
1	72	70000	71	50000	72	32000
2	55	140000	54	100000	55	64000
3	44	210000	43	150000	44	96000
4	35	280000	34	200000	35	128000
5	28	350000	27	250000	28	160000
6	25	420000	24	300000	25	192000
7	22	490000	21	350000	22	224000
8	20	560000	20	400000	20	256000

Предвиђени вијек трајања је 8 година а за старија возила вриједност се уманjuje по 0,2% за сваки наредни мјесец, али највише до 10%.

Табела 8. Кореkcија по основу предених km или Мс

Више/мање предено km или Мс	Цистерне и хладњаце	Кипери	Дампери
Кореkcија %	± 20.000	± 15.000	± 8.000 km или ± 400 Мс
Максимална km односно Мс кореkcија је	± 1		
	± 5%		

Табела 9. Вриједност аутобуса према годинама старости и просјечно преденој километражи

Старост возила (год.)	Аутобуси за међумјесни и туристички саобраћај и за превоз радника RO		Аутобуси за градски и приградски саобраћај	
	Vv%	km	Vv%	km
1	78	80.000	74	60.000
2	60	160.000	66	120.000
3	50	240.000	46	180.000
4	42	320.000	37	240.000
5	36	400.000	31	300.000
6	32	480.000	27	360.000
7	28	560.000	23	420.000
8	24	640.000	20	480.000
9	22	720.000		
10	20	800.000		

Предвиђени вијек трајања за међумјесне, туристичке и аутобусе који превозе раднике је 10 година а за градске и приградске аутобусе је 8

година dok se za starija vozila vrijednost umanjuje po 0,2% za svaki naredni mjesec, ali najviše do 10%.

Tabela 10. Korekcija po osnovu pređenih km

	Autobusi za međumjesni i turistički saobraćaj	Autobusi za gradski i prigradski saobraćaj
Vise/manje pređenih km	±25.000	±20.000
Korekcija %	± 1	± 1
Maksimalna km korekcija je	± 10%	

Tabela 11. Vrijednosti traktora prema godinama starosti i pogonskom učinku

Starosti vozila (god.)	Traktori u poljoprivredi		Traktori u šumarstvu, industriji i sl.	
	Vv-%	Mč	Vv-%	Mč
1	86	600	78	1.000
2	74	1.200	59	2.000
3	63	1.800	48	3.000
4	52	2.400	39	4.000
5	45	3.000	32	5.000
6	38	3.600	27	6.000
7	33	4.200	22	7.000
8	29	4.800	20	8.000
9	26	5.400		
10	24	6.000		
11	22	6.600		
12	20	7.200		

Predviđeni vijek trajanja za traktore u poljoprivredi je 12 godina a za traktore u sumarstvu i industriji 8 godina. Za starije traktore vrijednost se umanjuje po 0,2% za svaki naredni mjesec, ali najviše do 10%.

Tabela 12. Korekcija po osnovu broja ostvarenih Mč

	Traktori u poljoprivredi	Traktori u šumarstvu, industriji i sl.
Vise/manje ostvarenih Mč	±300	±300
Korekcija %	± 0,5	± 0,5
Maksimalna Mč korekcija je	± 10%	

Tabela 13. Vrijednost motocikla i tricikla prema godinama starosti i prosječno pređenoj kilometraži

Starost vozila (god.)	Vv%	Za motocikle i tricikle - prosječna god. km	
		Do 50 cm ³	Od 50-250 cm ³ Preko 250 cm ³
1	82	2.000	3.500 5.000
2	69	4.000	7.000 10.200
3	60	6.000	10.500 15.300
4	51	8.000	14.000 20.200
5	44	10.000	17.500 25.000
6	38	12.000	21.000 30.200
7	33	14.000	24.500 35.000
8	28	16.000	28.000 40.000
9	24	18.000	31.500 45.000
10	22	20.000	35.000 50.000
11	21	22.000	38.500 55.000
12	20	24.000	42.000 60.000

Predviđeni vijek trajanja za motocikle i tricikle je 12 godina a za starije se vrijednost umanjuje po 0,2% za svaki naredni mjesec, ali do 10% maksimalno.

Tabela 14. Korekcija po osnovu pređenih km

Radna zapremina	Do 50 cm ³	Od 50-250 cm ³	Preko 250 cm ³
Vise/manje pređeno km ili	±1.000	±1.500	±2.000 km
Korekcija %	± 1,5	± 1,0	± 1,0
Maksimalna km korekcija je	± 10		

Tabela 15. Vrijednost radnih vozila prema godinama starosti i prosječno pređenoj kilometraži

Starost vozila (god.)	Komunalna vozila		Vozila za bježenje i istraživanje		Viljuškari u industriji i trgovini		Vatrogasna vozila	
	Vv%	km	Vv%	Mč	Vv%	Mč	Vv%	km
1	89	30000	78	1500	80	1200	82	2000
2	63	60000	66	3200	76	2400	69	4000
3	50	90000	55	4800	56	3600	60	6000
4	41	120000	45	6400	48	4800	51	8000
5	34	150000	37	8000	41	6000	44	10000
6	28	180000	30	9600	35	7200	38	12000
7	23	210000	25	11200	30	8400	33	14000
8	20	240000	20	12800	26	9600	28	16000
9					23	10800	24	18000
10					20	12000	22	20000
11							21	22000
12							20	24000

Predviđeni vijek trajanja za komunalna vozila i vozila za bušenje i istraživanje je 8 godina, za viljuškare 10 a za vatrogasna vozila 12 godina dok se za starija vozila umanjuje vrijednost po 0,2% za svaki naredni mjesec, ali najviše do 10%.

Tabela 16. Korekcija po osnovu pređenih km ili ostvarenih Mč

	Komunalna vozila	Vozila za bušenje i istraživanje	Viljuškari u industriji i trgovini i sl.	Vatrogasna vozila
Više/manje ostvarenih km ili Mč	±10.000 km	±400 Mč	±300 Mč	±1.000 km
Korekcija %	± 0,5	± 1,5	± 1,5	± 1,5
Maksimalna Mč i korekcija je	± 5%	± 10%	± 10%	± 5%

Tabela 17. Vrijednost radnih mašina prema godinama starosti i prosječno pređenim km ili prosječno ostvarenim Mč

Starost vozila (god.)	Kombajni i samohodne mašine u poljop.		Autodizalice, dizalice ugrađene na vozilo i sl.		Bageri, utovarivači, buldožeri, grederi i sl.		Mješalice za beton	
	Vv%	Mč	Vv%	Mč	Vv%	Mč	Vv%	km
1.	2	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1	88	320	84	900	78	1.600	67	25.000
2	78	640	72	1.800	66	3.200	49	50.000
3	69	960	62	2.700	55	4.800	37	75.000
4	60	1.280	54	3.600	45	6.400	30	100.000
5	52	1.600	46	4.500	37	8.000	24	125.000
6	45	1.920	40	5.400	30	9.600	20	150.000
7	39	2.240	34	6.300	25	11.200		
8	34	2.560	29	7.200	20	12.800		
9	30	2.880	24	8.100				
10	26	3.200	20	9.000				
11	23	3.520						
12	20	3.840						

Predviđeni vijek trajanja za mješalice za beton je 6 godina. Za bager, utovarivač, buldožere i gredere je 8, za autodizalice i dizalice ugrađene na vozila 10 a za kombajne i samohodne mašine u poljoprivredi 12 godina. Za vozila starija od predviđenog vijeka trajanja, vrijednost se umanjuje po 0,2% za svaki naredni mjesec, a za bager i mješalice za beton po 0,4% mjesečno, ali najviše do 10%.

Tabela 18.

Korekcija po osnovu ostvarenih Mč ili pređenih km

	Kombajni i samohodne mašine u poljop.	Autodizalice, dizalice ugrađene na vozilo i sl.	Bageri, utovarivači, buldožeri, grederi i sl.	Mješalice za beton
Više/manje ostvarenih km ili Mč	±100 Mč	±300 Mč	±400 Mč	±5.000 km
Korekcija %	± 2	± 1	± 1	± 0,5
Maksimalna Mč i korekcija je	± 5%	± 10%	± 10%	± 5%

Tabela 19. Vrijednost priključnih vozila prema godinama starosti

Starost vozila (god.)	Prikolice, poluprikolice, cisterne i hladnjače		Traktorske prikolice i poluprikolice		Kamp prikolice i lake prikolice za put. autom.	
	Vv%	Mč	Vv%	Mč	Vv%	Mč
1	1	2.	3.	4.	5.	6.
1	82	85	85	90	90	90
2	68	68	73	80	80	80
3	58	58	63	71	71	71
4	49	49	54	64	64	64
5	42	42	46	57	57	57
6	36	36	40	51	51	51
7	31	31	35	45	45	45
8	27	27	31	40	40	40
9	24	24	28	36	36	36
10	22	22	25	32	32	32
11	21	21	22	29	29	29
12	20	20	20	26	26	26
13				24	24	24
14				22	22	22
15						

Predviđeni vijek trajanja za prikolice, poluprikolice, cisterne i hladnjače, traktorske prikolice i poluprikolice je 12 godina a za kamp prikolice i lake prikolice za putničke automobile 15 godina. Za vozila starija od predviđenog vijeka trajanja vrijednost se umanjuje po 0,2% mjesečno za svaki naredni mjesec, ali najviše do 10%.

Opšte stanje

Ocjena opšteg stanja vozila utvrđuje se vizuelnim pregledom stručnog lica. Kvalifikacije stanja su **loše, prosječno i nadprosječno** na osnovu opisa stanja vozila iz tabele 20. U praksi, stručna lica koriste i druge izraze tipa - dobro, odlično, korozija, zapušteno itd. na osnovu čega se ne može izvesti pouzdan i jednoznačan zaključak o opštem stanju vozila

i izvršiti odgovarajuća korekcija vrijednosti. Po ovom osnovu vrijednost se može umanjiti ili povećati do 10%.

Tabela 20. Opšte stanje vozila

Opšte stanje	OPIS STANJA	Korekcija
LOŠE	karoserija - postoje već uubljenja, mnogo mjestâ napadnuto korozijom, više popravki iz ranijih udesa, nedostaju hromirani dijelovi, mekanika - za generalnu popravku, potrebno osvjježiti sklopove, nema garant. sigurnost za saobraćaj ili rad, lak - potpuno novo farbanje cijelog vozila, većika površina napadnuta korozijom, mjestimično farbano na više mjesta, stanje unutrašnjosti - radnog prostora - sjedišta posjepeana, tapacirung nedostaje ili pokidan, deformisani tovarni prostor ili radni uređaji, ostalo - gume potpuno istrošene, motor jako zaprljan uljem, prijažnik jako prljav	od 0 do -10%
PROSJEČNO	karoserija - postoje, manje, ogrčehine ili uubljenja, montiran neodgovarajući pribor, vidljiva manja korozija mekanika - postoje mali zazor i ali ne traže popravku, postoje tragovi manjih radova na podešavanju, lak - originalan lak, novo lakiranje (reparaturno) male ogrebućine ili mjestâ sa manjim korozijom, stanje unutrašnjosti - radnog prostora - mala istrošenost sjedišta, tapacirunga, radnih uređaja, tovarnog prostora, ostalo - istrošenost guma do 40%, motor i prijažnik zaprljani ali bez oštećenja	0%
KADROPSJEČNO	karoserija - neosječena karoserija, nema ogrebućina niti uubljenja, nema tragova korozije, mekanika - malo pređenih kilometara, besprijekorno zapitivanje, održavanje po uputstvu proizvođača, lak - originalan lak, visoki sjaj, bez fleka i tragova oštećenja, stanje unutrašnjosti - radnog prostora - nema tragova istrošenosti na sjedištima, tapacirungu, radnim uređajima, tovarnom prostoru, ostalo - istrošenost guma do 20%, motor i sklopovi čisti bez tragova nesvrhućnog njegovanja.	od 0 do +10%

Način eksploatacije i broj prethodnih vlasnika

Kod korištenja vozila u neuobičajenim ili otežanim eksploatacionim uslovima kao što su loši putevi, preniske ili previsoke temperature, nepogodni tereni, dug period upotrebe soli na putevima, upotreba vozila u vojne svrhe ili u slučaju kad se vozilo koristi za obuku vozača, taxi službu, servisnu službu, rent-a-car i sl. vozilu se može umanjiti vrijednost. Na vrijednost vozila utiče i prethodni broj vlasnika.

Na ovakav način, vrijednost vozila može da se umanjí do 10%.

Investiciona ulaganja

Investicionim ulaganjem vrijednost vozila može da se poveća u korigovanom iznosu investicije. Ovakvom vrstom investicije smatraju se zamjena motora, kabine, karoserije, šasije i sl.

Prosječnoj vrijednosti vozila se ne dodaje cjelokupna investicija već samo korigovana vrijednost prema sledećem obrascu:

$$V_k = 0,35 \times F_s \times F_p \times F_a$$

gdje je:

V_k - korigovana vrijednost investicije,

F_s - stvarna vrijednost investicije,

F_p - faktor godine popravke,

F_a - faktor starosti vozila.

Tabela 21. F_p -faktor godine popravke vozila

Godine popravke (preteklo vrijeme od popravke u god.)	F_p
1	1,5
2	1,3
3	1,0

Nakon 3 godine od investicije $F_p=0$.

Tabela 22. F_a -faktor starosti vozila

Starost vozila (god.)	3	4	5	6	7	8
F_a	1	0,8	0,7	0,6	0,5	0,4

Za vozila starosti do 3 godine $F_a=0$ a za vozila starija od 8 godina $F_a=0,4$.

Kod putničkih vozila, kao investicio ulaganje može da se uzme i kompletno lakiranje vozila ili zamjena dijelova karoserije, čime može da se uveća vrijednost do 5% od vrijednosti vozila.

Ponuda i potražnja vozila

Stanje na tržištu polovnih automobila zavisi od ponude, mjesta, vremena, uslova uvoza, uslova prodaje novih automobila i tome slično, tako da drastični poremećaji mogu izazvati trenutno kolebanje cijena u rasponu $\pm 10\%$.

12.3. OBRAČUN VRIJEDNOSTI SPAŠENIH DJELOVA

U slučaju da ostatak vozila nema upotrebnú vrijednost ili da za njim ne postoji interes, njegova vrijednost je vrijednost otpadnog materijala. Ako spašeni dijelovi mogu ponovo da se ugrađuju, njihova vrijednost je

трžišna cijena upotrebljivanih dijelova umanjena za troškove demontaže, pripreme, kontrole i troškove prodaje sa pripadajućim porezima.

Vrijednost spašenih dijelova se određuje u odnosu na vrijednost vozila u trenutku oštećenja prema kriterijima u tabelama 23, 24 i 25.

Tabela 23. Spašeni dijelovi vozila-putnička, teretna, autobusi i traktori

R.b.	Dijelovi	Putnička	Teretna	Autobusi	Traktori
1.	Motor	3% - 15%	1% - 11%	1% - 8%	2% - 16%
2.	Mjenjač	1% - 3%	0,5% - 2%	0,5% - 2%	1% - 3%
3.	Vješanje prednje (most)	3% - 15%	-	do 0,5%	-
4.	Osovina prednja	1% - 2%	do 0,5%	-	-
5.	Vješanje zadnje (most)	-	-	-	-
6.	Osovina poponska (kom.)	do 1%	0,5% - 2%	0,5% - 2%	do 1%
7.	Upravljački mehanizam	do 0,5%	0,5% - 2,5%	0,5% - 1,5%	0,5% - 1%
8.	Trošak kpl. po kom.	2%	do 0,5%	do 0,5%	do 1%
9.	Sjedište (kom.)	0,5%	3%	3%	4%
-	po vozilu ma	-	-	0,1%	-
-	Sjedista ma	-	-	3%	-
10.	Sjedište zadnje	0,2%	-	-	-
11.	Brank (kom.)	0,3%	-	-	-
12.	Staklo prednje	1%	-	-	-
13.	Staklo zadnje	0,5%	-	-	-
14.	Staklo (kom.)	-	-	0,1%	-
-	stakla ma	-	-	3%	-
15.	Poklopac prednji	do 1%	-	-	-
16.	Poklopac zadnji	do 0,5%	-	-	-
17.	Vrta (i pete) po kom	0,2% - 1%	2% - 8%	-	-
18.	Kabina	-	1% - 4%	-	-
19.	Sasija glavna i pomoćna	-	1%	-	-
20.	Ostalo	1% - 5%	1% - 5%	0%	5%
Ukupno maksimalno:		40%	40%	30%	30%

Tabela 24. Spašeni dijelovi-motocikli

R.b.	Dijelovi	%
1.	Motor sa mehanizmom	2% - 20%
2.	Prednji točak, vila upravljačka, st. instrument tablom	1% - 3%
3.	Zadni točak sa vilom	1% - 4%
4.	Ram	1% - 5%
5.	Ostalo	1% - 3%
Ukupno maksimalno:		40%

Tabela 25. Spašeni dijelovi-prikolice i poluprikolice

R.b.	Dijelovi	%
1.	Sasija glavna i pomoćna	1% - 3%
2.	Osovina po kom	1% ma - 3%
3.	Trošak kpl. po kom.	1% ma - 4%
4.	Nadgradnja	1% - 8%
5.	Agregati	do 2%
6.	Ostalo	5%
Ukupno maksimalno:		40%

12.4. UMANJENA I UVEĆANA VRIJEDNOST VOZILA

Poslije izvršene popravke vozila mogu nastupiti tri slučaja:

1. Da se popravkom uspostavi stanje kakvo je bilo prije oštećenja
2. Da nastane umanjena vrijednost vozila zbog toga što nije uspostavljeno prethodno stanje
3. Da se poslije popravke uveća vrijednost vozila.

Umanjena vrijednost vozila

I poslije izvršene kvalitetne i stručne popravke može doći do umanjene tehničke ili tržišne vrijednosti putničkih vozila.

Smatra se da vozila nemaju umanjenu vrijednost kada je nastalo oštećenje samo na sledećim dijelovima:

- kod zamjene dijelova koji su vezani razdvojitivim vezama,
- kod zamjene osnovnih sklopova (karoserije, motora, mjenjača i sl.) kao i dijelova čijom izgradnjom i ugradnjom nisu poremećeni pojedini sklopovi automobila,
- kada su uočljivi tragovi ranije nekvalitetno izvršenih popravki,
- kada je vozilo starije od 4 godine.

Umanjena vrijednost putničkih automobila se računa prema formuli:

Uv = (Vv + Utp) / 100 * T

gdje je,

- Uv - umanjena vrijednost vozila,
- Vv - vrijednost vozila u momentu oštećenja,
- Utp - ukupni troškovi popravke,
- T - tržišni faktor.

Tržišni faktor T se dobija iz tabele 26. na osnovu starosti vozila i koeficijenta R koji se računa na sledeći način:

R = (Utp / Vv) * 100(%)

Tabela 26. Tržišni faktor - T

Starost vozila umjesečima	R - procent odnosa trošk. poprav. i vred. vozila (%)	
	2-9	9-20
od 0-6	1,70	2,00
od 6-12	1,30	1,50
od 12-24	0,85	1,00
od 24-36	0,60	0,70
od 36-48	0,25	0,30
		0,60
		0,85
		1,15
		1,40

Uvećana vrijednost vozila

Poslije popravke vozila može doći i do uvećane vrijednosti vozila u sledećim slučajevima:

- kad se ugradi dio ili sklop sa znatno poboljšanim karakteristikama u odnosu na oštećeni (motor sa većom snagom, razne modifikacije i sl),
- kad na oštećenom dijelu zbog dotrajalosti nije moguće izvršiti popravku a u normalnim uslovima bi popravka bila moguća, npr. veliki stepen oštećenja korozijom,
- kad je neophodna zamjena dijela a njegov pad vrijednosti je veliki (izuzetak su dijelovi od stakla i ukrasni dijelovi),
- ako se popravkom smanjuju troškovi tekućeg održavanja, odnosno obezbjeđuje propisana tehnička ispravnost vozila što bi bilo nužno izvršiti bez obzira na nastala oštećenja.

Pad vrijednosti zamijenjenih dijelova kod djelimičnih šteta, za vozila starija od 4 godine, računa se od 0 do 50%, zavisno od starosti i stepena istrošenosti. U situaciji kad se kod djelimičnih šteta zbog oštećenja mijenjanju sklopovi kao što su karoserija, motor, kabina, šasija i sl. pad vrijednosti se računa prema kriterijima starosti koji se koriste za čitavo vozilo. U tom slučaju, računa se "totalna šteta" sklopa.

12.5. OBRAČUN VRIJEDNOSTI DIJELOVA I OPREME

Dijelovi vozila kao što su pneumatici, radio-oprema, uređaji na tečni gas, akumulatori i cerade, poslije oštećenja se mijenjaju novim uz priznavanje stvarne vrijednosti navedenih dijelova u posmatranom trenutku.

Vrijednost akumulatora

Predviđeni vijek trajanja akumulatora je 3 godine. Minimalna vrijednost akumulatora je 20% a pad vrijednosti se računa po stopi od 2,2% za svaki mjesec. Starost akumulatora se utvrđuje na osnovu računa o kupovini ili prema datumu proizvodnje koji je utisnut ili odštampan na akumulatoru.

Tabela 27. Vrijednost akumulatora prema starosti

Starost akumulatora - godine	1	2	3
Vrijednost akumulatora - %	73,36	46,72	20,00

Vrijednost cerade

Predviđeni vijek za plastificirane cerade je 5 a za jutane 3 godine. Minimalna vrijednost cerade iznosi 20% a pad vrijednosti se računa po stopi od 1,3% mjesečno za plastificirane i 2,2% za jutane cerade.

Carinska sajla se smatra dijelom cerade.

Starost cerade se utvrđuje na osnovu računa ili dokumentacije o ugradnji i vozilu ili se vrši procjena vrijednosti.

Tabela 28. Vrijednost cerade prema starosti

Starost cerade - godina	1	2	3	4	5
Vrijednost plastificirane cerade - %	84,4	68,8	53,2	37,6	20,0
Vrijednost jutane cerade - %	73,6	47,2	20,		

Vrijednost radio-opreme

Pod radio opremom se podrazumijevaju radio-aparati, radio-kasetofoni, kasetofoni, mini TV prijemnici, radio stanice, telefoni, CD uređaji itd.

Vijek trajanja radio-opreme je 7 godina a minimalna vrijednost 20%.

Starost se utvrđuje na osnovu računa, drugih dokumenata ili starosti vozila.

Tabela 29. Vrijednost radio-opreme prema starosti

Starost radio-opreme - godine	1	2	3	4	5	6	7
Vrijednost radio-opreme - %	80	65	54	43	34	26	20

Vrijednost pneumatika

Procjena vrijednosti pneumatika se vrši na bazi opšteg stanja, istrošenosti i oštećenja gazećih i bočnih površina. U zapisnik o oštećenju se obavezno unosi podatak o dubini gazećeg sloja pneumatika. Minimalna vrijednost pneumatika koji zadovoljava tehničke uslove ispravnosti je 20%.

Kod protektiranih pneumatika, vrijednost se umanjuje za 50%.

Vrijednost uređaja na tečni gas

Predviđeni vijek trajanja ovih uređaja je 8 godina. Minimalna vrijednost uređaja je 20% a godišnji pad vrijednosti iznosi 10%.

Starost uređaja se utvrđuje prema atestu o ugradnji ili računu o kupovini.

7. ПРИЛОЗИ КАТАЛОГА ЦИЈЕНА МОТОРНИХ ВОЗИЛА³

Tabela: ORIJENTACIONE CARINSKE OSNOVICE ZA REZERVNE DIJELOVE PUTNIČKIH I TERETNIH MOTORNIH VOZILA U ODNOSU NA VRIJEDNOST VOZILA

1. Karoserija – školjka	49%
• karoserija (samo limarija)	30%
• sjedišta i tapacirung	8%
• upravljački i kočni mehanizam	3%
• elektroinstalacija	5%
• stakla	3%
2. Motor kompletan	22%
• motor	17%
• elektropokretač, pumpa, karburator	3%
• rashladni uređaj	2%
3. Mjenjač i diferencijal	10%
4. Prednji trap (pogonski sistem, vješanje i dr.)	5%
5. Točkovi (felga, guma, ležaj, kočni sistem, disk)	7%

TABELARNI PREGLED VRIJEDNOSTI VOZILA U ZAVISNOSTI OD STAROSTI VOZILA I PREĐENE KILOMETRAŽE

PUTNIČKA VOZILA

Starost vozila	Radna zapremina do 1000 cm ³		Radna zapremina 1001-1600 cm ³		Radna zapremina preko 1600 cm ³				
	God.	Mjesec	Vv.(%)	Pros. km	Vv. (%)	Pros. km	Vv.(%)	Pros. km	Radna zapremina preko 1600 cm ³ i sva dizel
0	1	1	98.7	1000	98.5	1250	98.3	1500	
	2	2	97.4	2000	97.0	2500	96.7	3000	
	3	3	96.0	3000	95.5	3750	95.0	4500	
	4	4	94.7	4000	94.0	5000	93.3	6000	
	5	5	93.4	5000	92.5	6250	91.7	7500	
	6	6	92.0	6000	91.0	7500	90.0	9000	
	7	7	90.7	7000	89.5	8750	88.3	10500	
	8	8	89.4	8000	88.0	10000	86.7	12000	
	9	9	88.0	9000	86.5	11250	85.0	13500	
	10	10	86.7	10000	85.0	12500	83.3	15000	
1	1	11	85.4	11000	83.5	13750	81.7	16500	
	2	2	84.0	12000	82.0	15000	80.0	18000	
	3	3	82.0	13000	80.2	16250	78.8	19500	
	4	4	80.0	14000	79.8	17500	77.7	21000	
	5	5	78.0	15000	78.8	18750	76.5	22500	
	6	6	76.0	16000	77.7	20000	75.3	24000	
	7	7	74.0	17000	76.6	21250	74.2	25500	
	8	8	72.0	18000	75.5	22500	73.0	27000	
	9	9	70.0	19000	74.4	23750	71.8	28500	
	10	10	68.7	20000	73.3	25000	70.7	30000	
2	1	11	75.0	21000	72.2	26250	69.5	31500	
	2	2	74.0	22000	71.2	27500	68.3	33000	
	3	3	73.0	23000	70.0	28750	67.2	34500	
	4	4	72.0	24000	69.0	30000	66.0	36000	
	5	5	71.2	25000	68.2	31250	65.2	37500	
	6	6	70.3	26000	67.3	32500	64.3	39000	
	7	7	69.5	27000	66.5	33750	63.5	40500	
	8	8	68.7	28000	65.7	35000	62.7	42000	
	9	9	67.8	29000	64.8	36250	61.8	43500	
	10	10	67.0	30000	64.0	37500	61.0	45000	
3	1	11	66.2	31000	63.2	38750	60.2	46500	
	2	2	65.2	32000	62.2	40000	59.3	48000	
	3	3	64.5	33000	61.5	41250	58.5	49500	
	4	4	63.7	34000	60.7	42500	57.7	51000	
	5	5	62.8	35000	59.8	43750	56.8	52500	
	6	6	62.0	36000	59.0	45000	56.0	54000	
	7	7	61.3	37000	58.3	46250	55.3	55500	
	8	8	60.7	38000	57.7	47500	54.7	57000	
	9	9	60.0	39000	57.0	48750	54.0	58500	
	10	10	59.3	40000	56.3	50000	53.3	60000	
4	1	11	58.7	41000	55.7	51250	52.7	61500	
	2	2	58.0	42000	55.0	52500	52.0	63000	
	3	3	57.3	43000	54.3	53750	51.3	64500	
	4	4	56.7	44000	53.7	55000	50.7	66000	
	5	5	56.0	45000	53.0	56250	50.0	67500	

God.	Mjesec	Vv (%)	Pros. km	Vv (%)	Pros. km	Vv (%)	Pros. km	Vv (%)	Pros. km
4	10	55.3	do 1000	100.1-1600	24.8	100.1-1600	24.8	100.1-1600	24.8
	11	52.7	47000	57500	24.8	126250	24.8	126250	24.8
	0	54.0	48000	60000	24.5	127500	24.5	127500	24.5
	1	53.3	48000	61250	24.3	128750	24.3	128750	24.3
	2	52.7	50000	62500	24.0	130000	24.0	130000	24.0
	3	52.0	51000	63750	23.8	131250	23.8	131250	23.8
	4	51.3	52000	65000	23.5	132500	23.5	132500	23.5
	5	50.7	53000	66250	23.3	133750	23.3	133750	23.3
	6	50.0	54000	67500	23.0	135000	23.0	135000	23.0
	7	49.3	55000	68750	22.8	136250	22.8	136250	22.8
	8	48.7	56000	70000	22.5	137500	22.5	137500	22.5
5	9	48.0	57000	71250	22.3	138750	22.3	138750	22.3
	10	47.3	58000	72500	22.0	140000	22.0	140000	22.0
	11	46.7	59000	73750	21.8	141250	21.8	141250	21.8
	0	46.0	60000	75000	21.5	142500	21.5	142500	21.5
	1	45.5	61000	76250	21.3	143750	21.3	143750	21.3
	2	45.0	62000	77500	21.0	145000	21.0	145000	21.0
	3	44.5	63000	78750	20.8	146250	20.8	146250	20.8
	4	44.0	64000	80000	20.5	147500	20.5	147500	20.5
	5	43.5	65000	81250	20.3	148750	20.3	148750	20.3
	6	43.0	66000	82500	20.0	150000	20.0	150000	20.0
	7	42.5	67000	83750	19.8	151250	19.8	151250	19.8
6	8	42.0	68000	85000	19.6	152500	19.6	152500	19.6
	9	41.5	69000	86250	19.4	153750	19.4	153750	19.4
	10	41.0	70000	87500	19.2	155000	19.2	155000	19.2
	11	40.5	71000	88750	19.0	156250	19.0	156250	19.0
	0	40.0	72000	90000	18.8	157500	18.8	157500	18.8
	1	39.5	73000	91250	18.6	158750	18.6	158750	18.6
	2	39.0	74000	92500	18.4	160000	18.4	160000	18.4
	3	38.5	75000	93750	18.2	161250	18.2	161250	18.2
	4	38.0	76000	95000	18.0	162500	18.0	162500	18.0
	5	37.5	77000	96250	17.8	163750	17.8	163750	17.8
	6	37.0	78000	97500	17.6	165000	17.6	165000	17.6
7	7	36.5	79000	98750	17.4	166250	17.4	166250	17.4
	8	36.0	80000	100000	17.2	167500	17.2	167500	17.2
	9	35.5	81000	101250	17.0	168750	17.0	168750	17.0
	10	35.0	82000	102500	16.8	169999	16.8	169999	16.8
	11	34.5	83000	103750	16.6	171250	16.6	171250	16.6
	0	34.0	84000	105000	16.4	172500	16.4	172500	16.4
	1	33.6	85000	106250	16.2	173750	16.2	173750	16.2
	2	33.2	86000	107500	16.0	175000	16.0	175000	16.0
	3	32.8	87000	108750	15.8	176250	15.8	176250	15.8
	4	32.3	88000	110000	15.6	177500	15.6	177500	15.6
	5	31.9	89000	111250	15.4	178750	15.4	178750	15.4
	6	31.5	90000	112500	15.2	180000	15.2	180000	15.2
8	7	31.1	91000	113750	15.0	181250	15.0	181250	15.0
	8	30.7	92000	115000	14.8	182500	14.8	182500	14.8
	9	30.3	93000	116250	14.6	183750	14.6	183750	14.6
	10	29.8	94000	117500	14.4	185000	14.4	185000	14.4
	11	29.4	95000	118750	14.2	186250	14.2	186250	14.2
	0	29.0	96000	120000	14.0	187500	14.0	187500	14.0
	1	28.6	97000	121250	13.8	188750	13.8	188750	13.8
	2	28.2	98000	122500	13.6	190000	13.6	190000	13.6
	3	27.8	99000	123750	13.4	191250	13.4	191250	13.4
	4	27.3	100000	125000	13.2	192500	13.2	192500	13.2
					13.0	193750	13.0	193750	13.0

God.	Mjesec	Vv (%)	Pros. km	Vv (%)	Pros. km	Vv (%)	Pros. km	Vv (%)	Pros. km
4	10	55.3	do 1000	100.1-1600	49.3	100.1-1600	49.3	100.1-1600	49.3
	11	52.7	47000	57500	48.7	126250	48.7	126250	48.7
	0	54.0	48000	60000	48.0	127500	48.0	127500	48.0
	1	53.3	48000	61250	47.4	128750	47.4	128750	47.4
	2	52.7	50000	62500	46.8	130000	46.8	130000	46.8
	3	52.0	51000	63750	46.3	131250	46.3	131250	46.3
	4	51.3	52000	65000	45.7	132500	45.7	132500	45.7
	5	50.7	53000	66250	45.1	133750	45.1	133750	45.1
	6	50.0	54000	67500	44.5	135000	44.5	135000	44.5
	7	49.3	55000	68750	43.9	136250	43.9	136250	43.9
	8	48.7	56000	70000	43.3	137500	43.3	137500	43.3
5	9	48.0	57000	71250	42.8	138750	42.8	138750	42.8
	10	47.3	58000	72500	42.2	140000	42.2	140000	42.2
	11	46.7	59000	73750	41.6	141250	41.6	141250	41.6
	0	46.0	60000	75000	41.0	142500	41.0	142500	41.0
	1	45.5	61000	76250	40.5	143750	40.5	143750	40.5
	2	45.0	62000	77500	40.0	145000	40.0	145000	40.0
	3	44.5	63000	78750	39.5	146250	39.5	146250	39.5
	4	44.0	64000	80000	39.0	147500	39.0	147500	39.0
	5	43.5	65000	81250	38.5	148750	38.5	148750	38.5
	6	43.0	66000	82500	38.0	150000	38.0	150000	38.0
	7	42.5	67000	83750	37.5	151250	37.5	151250	37.5
6	8	42.0	68000	85000	37.0	152500	37.0	152500	37.0
	9	41.5	69000	86250	36.5	153750	36.5	153750	36.5
	10	41.0	70000	87500	36.0	155000	36.0	155000	36.0
	11	40.5	71000	88750	35.5	156250	35.5	156250	35.5
	0	40.0	72000	90000	35.0	157500	35.0	157500	35.0
	1	39.5	73000	91250	34.6	158750	34.6	158750	34.6
	2	39.0	74000	92500	34.2	160000	34.2	160000	34.2
	3	38.5	75000	93750	33.8	161250	33.8	161250	33.8
	4	38.0	76000	95000	33.4	162500	33.4	162500	33.4
	5	37.5	77000	96250	33.0	163750	33.0	163750	33.0
	6	37.0	78000	97500	32.5	165000	32.5	165000	32.5
7	7	36.5	79000	98750	32.1	166250	32.1	166250	32.1
	8	36.0	80000	100000	31.7	167500	31.7	167500	31.7
	9	35.5	81000	101250	31.3	168750	31.3	168750	31.3
	10	35.0	82000	102500	30.8	170000	30.8	170000	30.8
	11	34.5	83000	103750	30.4	171250	30.4	171250	30.4
	0	34.0	84000	105000	30.0	172500	30.0	172500	30.0
	1	33.6	85000	106250	29.7	173750	29.7	173750	29.7
	2	33.2	86000	107500	29.4	175000	29.4	175000	29.4
	3	32.8	87000	108750	29.0	176250	29.0	176250	29.0
	4	32.3	88000	110000	28.7	177500	28.7	177500	28.7
	5	31.9	89000	111250	28.4	178750	28.4	178750	28.4
	6	31.5	90000	112500	28.0	180000	28.0	180000	28.0
8	7	31.1	91000	113750	27.7	181250	27.7	181250	27.7
	8	30.7	92000	115000	27.4	182500	27.4	182500	27.4
	9	30.3	93000	116250	27.0	183750	27.0	183750	27.0
	10	29.8	94000	117500	26.7	185000	26.7	185000	26.7
	11	29.4	95000	118750	26.4	186250	26.4	186250	26.4
	0	29.0	96000	120000	26.0	187500	26.0	187500	26.0
	1	28.6	97000	121250	25.8	188750	25.8	188750	25.8
	2	28.2	98000	122500	25.5	190000	25.5	190000	25.5
	3	27.8	99000	123750	25.3	191250	25.3	191250	25.3
	4	27.3	100000	125000	25.0	192500	25.0	192500	25.0
					25.0	193750	25.0	193750	25.0

**TABELARNI PREGLED VRIJEDNOSTI TERETNIH VOZILA
U ZAVISNOSTI OD STAROSTI VOZILA I PREDENIH KM**

TERETNA VOZILA

Statust	Do 2,8 t i kombi	2,9-5,0 t	5,1-7,5 t	Preko 7,5 t i regljači
God. Mjesec	Vv (%)	Vv (%)	Vv (%)	Vv (%)
0	98,3	93,1	98,0	97,8
1	96,6	90,2	96,0	95,6
2	94,9	88,3	94,0	93,4
3	93,2	86,4	92,0	91,2
4	91,5	84,5	90,0	89,0
5	89,8	82,6	88,0	86,8
6	88,1	80,7	86,0	84,6
7	86,4	78,8	84,0	82,4
8	84,7	76,9	82,0	80,2
9	83,0	75,0	80,0	78,0
10	81,3	73,1	78,0	76,1
11	79,6	71,2	76,0	74,2
12	77,9	69,3	74,0	72,3
13	76,2	67,4	72,0	70,4
14	74,5	65,5	70,0	68,5
15	72,8	63,6	68,0	66,6
16	71,1	61,7	66,0	64,7
17	69,4	59,8	64,0	62,8
18	67,7	57,9	62,0	60,9
19	66,0	56,0	60,0	59,0
20	64,3	54,1	58,0	57,1
21	62,6	52,2	56,0	55,2
22	60,9	50,3	54,0	53,3
23	59,2	48,4	52,0	51,4
24	57,5	46,5	50,0	49,5
25	55,8	44,6	48,0	47,6
26	54,1	42,7	46,0	45,7
27	52,4	40,8	44,0	43,8
28	50,7	38,9	42,0	41,9
29	49,0	37,0	40,0	40,0
30	47,3	35,1	38,0	38,1
31	45,6	33,2	36,0	36,2
32	43,9	31,3	34,0	34,3
33	42,2	29,4	32,0	32,4
34	40,5	27,5	30,0	30,5
35	38,8	25,6	28,0	28,6
36	37,1	23,7	26,0	26,7
37	35,4	21,8	24,0	24,8
38	33,7	19,9	22,0	22,9
39	32,0	18,0	20,0	21,0
40	30,3	16,1	18,0	19,1
41	28,6	14,2	16,0	17,2
42	26,9	12,3	14,0	15,3
43	25,2	10,4	12,0	13,4
44	23,5	8,5	10,0	11,5
45	21,8	6,6	8,0	9,6
46	20,1	4,7	6,0	7,7
47	18,4	2,8	4,0	5,8
48	16,7	0,9	2,0	3,9
49	15,0	-1,0	0,0	2,0
50	13,3	-2,9	-2,0	0,1
51	11,6	-4,8	-4,0	-1,8
52	9,9	-6,7	-6,0	-3,7
53	8,2	-8,6	-8,0	-5,6
54	6,5	-10,5	-10,0	-7,5
55	4,8	-12,4	-12,0	-9,4
56	3,1	-14,3	-14,0	-11,3
57	1,4	-16,2	-16,0	-13,2
58	-0,3	-18,1	-18,0	-15,1
59	-2,0	-20,0	-20,0	-17,0
60	-3,7	-21,9	-21,0	-18,9
61	-5,4	-23,8	-23,0	-20,8
62	-7,1	-25,7	-25,0	-22,7
63	-8,8	-27,6	-27,0	-24,6
64	-10,5	-29,5	-29,0	-26,5
65	-12,2	-31,4	-31,0	-28,4
66	-13,9	-33,3	-33,0	-30,3
67	-15,6	-35,2	-35,0	-32,2
68	-17,3	-37,1	-37,0	-34,1
69	-19,0	-39,0	-39,0	-36,0
70	-20,7	-40,9	-40,0	-37,9
71	-22,4	-42,8	-42,0	-39,8
72	-24,1	-44,7	-44,0	-41,7
73	-25,8	-46,6	-46,0	-43,6
74	-27,5	-48,5	-48,0	-45,5
75	-29,2	-50,4	-50,0	-47,4
76	-30,9	-52,3	-52,0	-49,3
77	-32,6	-54,2	-54,0	-51,2
78	-34,3	-56,1	-56,0	-53,1
79	-36,0	-58,0	-58,0	-55,0
80	-37,7	-59,9	-59,0	-56,9
81	-39,4	-61,8	-61,0	-58,8
82	-41,1	-63,7	-63,0	-60,7
83	-42,8	-65,6	-65,0	-62,6
84	-44,5	-67,5	-67,0	-64,5
85	-46,2	-69,4	-69,0	-66,4
86	-47,9	-71,3	-71,0	-68,3
87	-49,6	-73,2	-73,0	-70,2
88	-51,3	-75,1	-75,0	-72,1
89	-53,0	-77,0	-77,0	-74,0
90	-54,7	-78,9	-78,0	-75,9
91	-56,4	-80,8	-80,0	-77,8
92	-58,1	-82,7	-82,0	-79,7
93	-59,8	-84,6	-84,0	-81,6
94	-61,5	-86,5	-86,0	-83,5
95	-63,2	-88,4	-88,0	-85,4
96	-64,9	-90,3	-90,0	-87,3
97	-66,6	-92,2	-92,0	-89,2
98	-68,3	-94,1	-94,0	-91,1
99	-70,0	-96,0	-96,0	-93,0
100	-71,7	-97,9	-97,0	-94,9

God. Mjesec	Vv (%)	Pros km	Vv (%)	Pros km
13	0	12,8	12,8	1600 i dizel
1	1	12,6	12,6	
2	2	12,4	12,4	
3	3	12,2	12,2	
4	4	12,0	12,0	
5	5	11,8	11,8	
6	6	11,6	11,6	
7	7	11,4	11,4	
8	8	11,2	11,2	
9	9	11,0	11,0	
10	10	10,8	10,8	
11	11	10,6	10,6	
12	12	10,4	10,4	
13	13	10,2	10,2	
14	14	10,0	10,0	
15	15	10,0	10,0	
16	16	10,0	10,0	
17	17	10,0	10,0	
18	18	10,0	10,0	
19	19	10,0	10,0	
20	20	10,0	10,0	
21	21	10,0	10,0	
22	22	10,0	10,0	
23	23	10,0	10,0	
24	24	10,0	10,0	
25	25	10,0	10,0	
26	26	10,0	10,0	
27	27	10,0	10,0	
28	28	10,0	10,0	
29	29	10,0	10,0	
30	30	10,0	10,0	
31	31	10,0	10,0	
32	32	10,0	10,0	
33	33	10,0	10,0	
34	34	10,0	10,0	
35	35	10,0	10,0	
36	36	10,0	10,0	
37	37	10,0	10,0	
38	38	10,0	10,0	
39	39	10,0	10,0	
40	40	10,0	10,0	
41	41	10,0	10,0	
42	42	10,0	10,0	
43	43	10,0	10,0	
44	44	10,0	10,0	
45	45	10,0	10,0	
46	46	10,0	10,0	
47	47	10,0	10,0	
48	48	10,0	10,0	
49	49	10,0	10,0	
50	50	10,0	10,0	
51	51	10,0	10,0	
52	52	10,0	10,0	
53	53	10,0	10,0	
54	54	10,0	10,0	
55	55	10,0	10,0	
56	56	10,0	10,0	
57	57	10,0	10,0	
58	58	10,0	10,0	
59	59	10,0	10,0	
60	60	10,0	10,0	
61	61	10,0	10,0	
62	62	10,0	10,0	
63	63	10,0	10,0	
64	64	10,0	10,0	
65	65	10,0	10,0	
66	66	10,0	10,0	
67	67	10,0	10,0	
68	68	10,0	10,0	
69	69	10,0	10,0	
70	70	10,0	10,0	
71	71	10,0	10,0	
72	72	10,0	10,0	
73	73	10,0	10,0	
74	74	10,0	10,0	
75	75	10,0	10,0	
76	76	10,0	10,0	
77	77	10,0	10,0	
78	78	10,0	10,0	
79	79	10,0	10,0	
80	80	10,0	10,0	
81	81	10,0	10,0	
82	82	10,0	10,0	
83	83	10,0	10,0	
84	84	10,0	10,0	
85	85	10,0	10,0	
86	86	10,0	10,0	
87	87	10,0	10,0	
88	88	10,0	10,0	
89	89	10,0	10,0	
90	90	10,0	10,0	
91	91	10,0	10,0	
92	92	10,0	10,0	
93	93	10,0	10,0	
94	94	10,0	10,0	
95	95	10,0	10,0	
96	96	10,0	10,0	
97	97	10,0	10,0	
98	98	10,0	10,0	
99	99	10,0	10,0	
100	100	10,0	10,0	

2. Pogonski učinak - predena kilometraža

Nlože se uvesti ispravka vrijednosti vozila u odnosu na više ili manje predenih kilometara od prosječnih vrijednosti, datih u prethodnoj tabeli. Ova ispravka može biti uvećanje (+) ili smanjenje (-) vrijednosti vozila i izračunava se po sljedećoj tabeli:

Radna zapremina	Do 1000 cm ³	1001-1600 cm ³	Preko 1600 cm ³
Razlika predenih km	4.000 km	5.000 km	6.000 km
Korekcija vrijednosti	-1% do +1%	-1% do +1%	-1% do +1%
Maksimalna km korekcija je do ± 10%			

God	Mjes	Vv (%)	km	Vv (%)	km	Vv (%)	km	Vv (%)	km	Vv (%)	km
		do 2,8 t i kombi	2,9 - 5,0 t	5,1 - 7,5 t	7,6 - 10 t	10,1 - 15 t	15,1 - 20 t	20,1 - 25 t	25,1 - 30 t	30,1 - 35 t	35,1 - 40 t
9	1	19,4	217.500	19,4	371.250	19,4	395.000	19,4	395.000	19,4	395.000
10	1	19,2	250.000	19,2	375.000	19,2	500.000	19,2	500.000	19,2	500.000
11	1	19,0	250.000	19,0	375.750	19,0	500.000	19,0	500.000	19,0	500.000
12	1	18,8	255.000	18,8	385.500	18,8	510.000	18,8	510.000	18,8	510.000
13	1	18,6	257.500	18,6	386.250	18,6	515.000	18,6	515.000	18,6	515.000
14	1	18,4	260.000	18,4	390.000	18,4	520.000	18,4	520.000	18,4	520.000
15	1	18,2	262.500	18,2	393.750	18,2	525.000	18,2	525.000	18,2	525.000
16	1	18,0	265.000	18,0	397.500	18,0	530.000	18,0	530.000	18,0	530.000
17	1	17,8	267.500	17,8	401.250	17,8	535.000	17,8	535.000	17,8	535.000
18	1	17,6	270.000	17,6	405.000	17,6	540.000	17,6	540.000	17,6	540.000
19	1	17,4	272.500	17,4	408.750	17,4	545.000	17,4	545.000	17,4	545.000
20	1	17,2	275.000	17,2	412.500	17,2	550.000	17,2	550.000	17,2	550.000
21	1	17,0	277.500	17,0	416.250	17,0	555.000	17,0	555.000	17,0	555.000
22	1	16,8	280.000	16,8	420.000	16,8	560.000	16,8	560.000	16,8	560.000
23	1	16,6	282.500	16,6	423.750	16,6	565.000	16,6	565.000	16,6	565.000
24	1	16,4	285.000	16,4	427.500	16,4	570.000	16,4	570.000	16,4	570.000
25	1	16,2	287.500	16,2	431.250	16,2	575.000	16,2	575.000	16,2	575.000
26	1	16,0	290.000	16,0	435.000	16,0	580.000	16,0	580.000	16,0	580.000
27	1	15,8	292.500	15,8	438.750	15,8	585.000	15,8	585.000	15,8	585.000
28	1	15,6	295.000	15,6	442.500	15,6	590.000	15,6	590.000	15,6	590.000
29	1	15,4	297.500	15,4	446.250	15,4	595.000	15,4	595.000	15,4	595.000
30	1	15,2	300.000	15,2	450.000	15,2	600.000	15,2	600.000	15,2	600.000
31	1	15,0	302.500	15,0	453.750	15,0	605.000	15,0	605.000	15,0	605.000
32	1	14,8	305.000	14,8	457.500	14,8	610.000	14,8	610.000	14,8	610.000
33	1	14,6	307.500	14,6	461.250	14,6	615.000	14,6	615.000	14,6	615.000
34	1	14,4	310.000	14,4	465.000	14,4	620.000	14,4	620.000	14,4	620.000
35	1	14,2	312.500	14,2	468.750	14,2	625.000	14,2	625.000	14,2	625.000
36	1	14,0	315.000	14,0	472.500	14,0	630.000	14,0	630.000	14,0	630.000
37	1	13,8	317.500	13,8	476.250	13,8	635.000	13,8	635.000	13,8	635.000
38	1	13,6	320.000	13,6	480.000	13,6	640.000	13,6	640.000	13,6	640.000
39	1	13,4	322.500	13,4	483.750	13,4	645.000	13,4	645.000	13,4	645.000
40	1	13,2	325.000	13,2	487.500	13,2	650.000	13,2	650.000	13,2	650.000
41	1	13,0	327.500	13,0	491.250	13,0	655.000	13,0	655.000	13,0	655.000
42	1	12,8	330.000	12,8	495.000	12,8	660.000	12,8	660.000	12,8	660.000
43	1	12,6	332.500	12,6	498.750	12,6	665.000	12,6	665.000	12,6	665.000
44	1	12,4	335.000	12,4	502.500	12,4	670.000	12,4	670.000	12,4	670.000
45	1	12,2	337.500	12,2	506.250	12,2	675.000	12,2	675.000	12,2	675.000
46	1	12,0	340.000	12,0	510.000	12,0	680.000	12,0	680.000	12,0	680.000
47	1	11,8	342.500	11,8	513.750	11,8	685.000	11,8	685.000	11,8	685.000
48	1	11,6	345.000	11,6	517.500	11,6	690.000	11,6	690.000	11,6	690.000
49	1	11,4	347.500	11,4	521.250	11,4	695.000	11,4	695.000	11,4	695.000
50	1	11,2	350.000	11,2	525.000	11,2	700.000	11,2	700.000	11,2	700.000
51	1	11,0	352.500	11,0	528.750	11,0	705.000	11,0	705.000	11,0	705.000
52	1	10,8	355.000	10,8	532.500	10,8	710.000	10,8	710.000	10,8	710.000
53	1	10,6	357.500	10,6	536.250	10,6	715.000	10,6	715.000	10,6	715.000
54	1	10,4	360.000	10,4	540.000	10,4	720.000	10,4	720.000	10,4	720.000
55	1	10,2	362.500	10,2	543.750	10,2	725.000	10,2	725.000	10,2	725.000
56	1	10,0	365.000	10,0	547.500	10,0	730.000	10,0	730.000	10,0	730.000

God	Mjes	Vv (%)	km	Vv (%)	km	Vv (%)	km	Vv (%)	km	Vv (%)	km
		do 2,8 t i kombi	2,9 - 5,0 t	5,1 - 7,5 t	7,6 - 10 t	10,1 - 15 t	15,1 - 20 t	20,1 - 25 t	25,1 - 30 t	30,1 - 35 t	35,1 - 40 t
4	9	-43,1	112.500	41,1	168.750	38,4	225.000	38,4	337.500	38,1	337.500
	10	-42,4	115.000	40,4	172.500	37,6	230.000	37,6	345.000	37,4	345.000
	11	-41,7	117.500	39,7	176.250	36,8	235.000	36,7	352.500	36,7	352.500
	12	-41,0	120.000	39,0	180.000	36,0	240.000	36,0	360.000	36,0	360.000
	1	-40,4	122.500	38,4	183.750	35,2	245.000	35,5	367.500	35,5	367.500
	2	-39,8	125.000	37,8	187.500	34,5	250.000	35,0	375.000	35,0	375.000
	3	-39,2	127.500	37,2	191.250	34,5	255.000	34,5	382.500	34,5	382.500
	4	-38,6	130.000	36,6	195.000	34,0	260.000	34,0	390.000	34,0	390.000
	5	-38,0	132.500	36,0	198.750	33,5	265.000	33,5	397.500	33,5	397.500
	6	-37,4	135.000	35,4	202.500	33,0	270.000	33,0	405.000	33,0	405.000
	7	-36,8	137.500	34,8	206.250	32,5	275.000	32,5	412.500	32,5	412.500
5	8	-36,2	140.000	34,2	210.000	32,0	280.000	32,0	420.000	32,0	420.000
	9	-35,6	142.500	33,6	213.750	31,5	285.000	31,5	427.500	31,5	427.500
	10	-35,0	145.000	33,0	217.500	31,0	290.000	31,0	435.000	31,0	435.000
	11	-34,5	147.500	32,5	221.250	30,5	295.000	30,5	442.500	30,5	442.500
	1	-34,0	150.000	32,0	225.000	30,0	300.000	30,0	450.000	30,0	450.000
	2	-33,5	152.500	31,5	228.750	29,5	305.000	29,5	457.500	29,5	457.500
	3	-33,0	155.000	31,0	232.500	29,0	310.000	29,0	465.000	29,0	465.000
	4	-32,5	157.500	30,6	236.250	28,6	315.000	28,6	472.500	28,6	472.500
	5	-32,0	160.000	30,2	240.000	28,2	320.000	28,2	480.000	28,2	480.000
	6	-31,5	162.500	29,8	243.750	27,8	325.000	27,8	487.500	27,8	487.500
	7	-31,0	165.000	29,4	247.500	27,4	330.000	27,4	495.000	27,4	495.000
6	8	-30,5	167.500	29,0	251.250	27,0	335.000	27,0	502.500	27,0	502.500
	9	-30,0	170.000	28,6	255.000	26,6	340.000	26,6	510.000	26,6	510.000
	10	-29,5	172.500	28,2	258.750	26,2	345.000	26,2	517.500	26,2	517.500
	11	-29,0	175.000	27,8	262.500	25,8	350.000	25,8	525.000	25,8	525.000
	1	-28,5	177.500	27,4	266.250	25,4	355.000	25,4	532.500	25,4	532.500
	2	-28,0	180.000	27,0	270.000	25,0	360.000	25,0	540.000	25,0	540.000
	3	-27,5	182.500	26,6	273.750	24,6	365.000	24,6	547.500	24,6	547.500
	4	-27,0	185.000	26,2	277.500	24,2	370.000	24,2	555.000	24,2	555.000
	5	-26,6	187.500	25,8	281.250	23,8	375.000	23,8	562.500	23,8	562.500
	6	-26,2	190.000	25,4	285.000	23,4	380.000	23,4	570.000	23,4	570.000
	7	-25,8	192.500	25,0	288.750	23,0	385.000	23,0	577.500	23,0	577.500
7	8	-25,4	195.000	24,8	292.500	22,8	390.000	22,8	585.000	22,8	585.000
	9	-25,0	197.500	24,5	296.250	22,5	395.000	22,5	592.500	22,5	592.500
	10	-24,6	200.000	24,2	300.000	22,2	400.000	22,2	600.000	22,2	600.000
	11	-24,2	202.500	23,9	303.750	22,0	405.000	22,0	607.500	22,0	607.500
	1	-23,8	205.000	23,6	307.500	21,8	410.000	21,8	615.000	21,8	615.000
	2	-23,4	207.500	23,3	311.250	21,5	415.000	21,5	622.500	21,5	622.500
	3	-23,0	210.000	23,0	315.000	21,2	420.000	21,2	630.000	21,2	630.000
	4	-22,7	212.500	22,7	318.750	20,9	425.000	20,9	637.500	20,9	637.500
	5	-22,4	215.000	22,4	322.500	20,6	430.000	20,6	645.000	20,6	645.000
	6	-22,1	217.500	22,1	326.250	20,3	435.000	20,3	652.500	20,3	652.500
	7	-21,8	220.000	21,8	330.000	20,0	440.000	20,0	660.000	20,0	660.000
8	8	-21,5	222.500	21,5	333.750	19,8	445.000	19,8	667.500	19,8	667.500
	9	-21,2	225.000	21,2	337.500	19,5	450.000	19,5	675.000	19,5	675.000
	10	-21,0	227.500	21,0	341.250	19,2	455.000	19,2	682.500	19,2	682.500
	11	-20,8	230.000	20,8	345.000	19,0	460.000	19,0	690.000	19,0	690.000
	1	-20,6	232.500	20,6	348.750	18,8	465.000	18,8	697.500	18,8	697.500
	2	-20,4	235.000	20,4	352.500	18,5	470.000	18,5	705.000	18,5	705.000
	3	-20,2	237.500	20,2	356.250	18,3	475.000	18,3	712.500	18,3	712.500
	4	-20,0	240.000	20,0	360.000	18,0	480.000	18,0	720.000	18,0	720.000
	5	-19,8	242.500	19,8	363.750	17,8	485.000	17,8	727.500	17,8	727.500
	6	-19,6	245.000	19,6	367.500	17,5	490.000	17,5	735.000	17,5	735.000

TABELARNI PREGLED VRIJEDNOSTI AUTOBUSA I ZAVISNOSTI OD STAROSTI VOZILA I PREDENE KILOMETRAŽE

Starost vozila u (god)	Autobusi za međumjesni i turistički saobraćaj i za prevoz radnika		Autobusi za gradski i prigradski saobraćaj	
	Vv%	Km	Vv%	Km
1	78	80.000	74	60.000
2	60	160.000	66	120.000
3	50	240.000	46	180.000
4	42	320.000	37	240.000
5	36	400.000	31	300.000
6	32	480.000	27	360.000
7	28	560.000	23	420.000
8	24	640.000	20	480.000
9	22	720.000		
10	20	800.000		

Za vozila starija od predviđenog vijeka trajanja vrijednost vozila se umanjuje po 0,2% za svaki naredni mjesec, ali najviše do 10%.

Km korekcija

	Autobusi za međumjesni i turistički saobraćaj i za prevoz radnika	Autobusi za gradski i prigradski saobraćaj
Vviše: manje	± 25.000	± 20.000
Korekcija vrijednosti	± 1%	± 1%

Maksimalna Km korekcija je do ± 10%.

TABELARNI PREGLED VRIJEDNOSTI TRAKTORA U ZAVISNOSTI OD STAROSTI VOZILA I POGONSKOG UČINKA

Starost vozila u (god)	Traktori u poljoprivredi		Traktori u sumarsvu, rudarstvu i sl.	
	Vv%	Mt	Vv%	Mt
1	86	600	78	1.000
2	74	1.200	59	2.000
3	63	1.800	48	3.000
4	52	2.400	39	4.000
5	45	3.000	32	5.000
6	38	3.600	27	6.000
7	33	4.200	22	7.000
8	29	4.800	20	8.000
9	26	5.400		
10	24	6.000		
11	22	6.600		
12	20	7.200		

Za vozila starija od predviđenog vijeka trajanja vrijednost vozila se umanjuje po 0,2% za svaki naredni mjesec, ali najviše do 10%.

Km - korekcija

	Do 2.8 i i kombi	2.9-5.0t	5.1-7.5t	Preko 7.5t i tegljači
Vviše: manje	± 10.000	± 15.000	± 20.000	± 30.000
Korekcija vrijednosti	-0,5% +0,5%	-0,5% +0,5%	-0,5% +0,5%	-0,5% +0,5%
Maksimalna Km korekcija je do ± 5%				

TABELARNI PREGLED VRIJEDNOSTI CISTERNI, HILADNJAČA I DAMPERA U ZAVISNOSTI OD STAROSTI VOZILA I POGONSKOG UČINKA

Starost vozila u (god)	Cisterne i hladnjače		Kiperi		Dampri	
	Vv%	Km	Vv%	Km	Vv%	Mt
1	72	70.000	71	50.000	72	32.000
2	55	140.000	54	100.000	55	64.000
3	44	210.000	43	150.000	44	96.000
4	35	280.000	34	200.000	35	128.000
5	28	350.000	27	250.000	28	160.000
6	25	420.000	24	300.000	25	192.000
7	22	490.000	21	350.000	22	224.000
8	20	560.000	20	400.000	20	256.000
						11.800

Za vozila starija od predviđenog vijeka trajanja vrijednost vozila se umanjuje po 0,2% za svaki naredni mjesec, ali najviše do 10%.

Km i Mč korekcija

	Cisterne i hladnjače	Kiperi	Dampri
Vviše: manje	± 20.000	± 15.000	± 20.000 ili 400Mč
Korekcija vrijednosti	-1% +1%	-1% +1%	-1% +1%
Maksimalna Km/ Mč korekcija je do ± 5%			

TABELARNI PREGLED VRIJEDNOSTI RADNIH VOZILA U ZAVISNOSTI OD STAROSTI I POGONSKOG UČINKA

Starost vozila u (god)	Komunalna vozila		Vozila za bušenje i istraživanje		Viljuskari u industriji i trgovini		Vatrogasna vozila	
	Vv%	Km	Vv%	Mč	Vv%	Mč	Vv%	Mč
1	80	30.000	78	1.600	80	1.200	82	2.000
2	63	60.000	66	3.200	76	2.400	69	4.000
3	50	90.000	55	4.800	56	3.600	60	6.000
4	41	120.000	45	6.400	48	4.800	51	8.000
5	34	150.000	37	8.000	41	6.000	44	10.000
6	28	180.000	30	9.600	35	7.200	38	12.000
7	23	210.000	25	11.200	30	8.400	33	14.000
8	20	240.000	20	12.800	26	9.600	28	16.000
9					23	10.800	24	18.000
10					20	12.000	22	20.000
11							21	22.000
12							20	24.000

Za vozila starija od predviđenog vijeka trajanja vrijednost vozila se umanjuje po 0,2% za svaki naredni mjesec, ali najviše do 10%.

Mč korekcija

Vise/manje predenih km Mč	Komunalna vozila		Vozila za bušenje i istraživanje		Viljuskari u industriji i trgovini		Vatrogasna vozila	
	Vv%	Km	Vv%	Mč	Vv%	Mč	Vv%	Mč
1	80	30.000	78	1.600	80	1.200	82	2.000
2	63	60.000	66	3.200	76	2.400	69	4.000
3	50	90.000	55	4.800	56	3.600	60	6.000
4	41	120.000	45	6.400	48	4.800	51	8.000
5	34	150.000	37	8.000	41	6.000	44	10.000
6	28	180.000	30	9.600	35	7.200	38	12.000
7	23	210.000	25	11.200	30	8.400	33	14.000
8	20	240.000	20	12.800	26	9.600	28	16.000
9					23	10.800	24	18.000
10					20	12.000	22	20.000
11							21	22.000
12							20	24.000

Za vozila starija od predviđenog vijeka trajanja vrijednost vozila se umanjuje po 0,2% za svaki naredni mjesec, ali najviše do 10%.

Km korekcija

Vise/manje predenih km	Do 50 cm ³		50 - 250 cm ³		Preko 250 cm ³	
	Vv%	Km	Vv%	Mč	Vv%	Mč
1	80	30.000	78	1.600	80	1.200
2	63	60.000	66	3.200	76	2.400
3	50	90.000	55	4.800	56	3.600
4	41	120.000	45	6.400	48	4.800
5	34	150.000	37	8.000	41	6.000
6	28	180.000	30	9.600	35	7.200
7	23	210.000	25	11.200	30	8.400
8	20	240.000	20	12.800	26	9.600
9					23	10.800
10					20	12.000
11						21
12						20

Za vozila starija od predviđenog vijeka trajanja vrijednost vozila se umanjuje po 0,2% za svaki naredni mjesec, ali najviše do 10%.

Mč korekcija

Vise/manje učinka u Mč	Traktori u poljoprivredi		Traktori u šumarstvu, industriji i sl.	
	Vv%	Km	Vv%	Mč
1	80	30.000	78	1.600
2	63	60.000	66	3.200
3	50	90.000	55	4.800
4	41	120.000	45	6.400
5	34	150.000	37	8.000
6	28	180.000	30	9.600
7	23	210.000	25	11.200
8	20	240.000	20	12.800
9				23
10				20
11				
12				

TABELARNI PREGLED VRIJEDNOSTI MOTOCIKLA I TRICIKLA U ZAVISNOSTI OD STAROSTI VOZILA I PREDENE KILOMETRAŽE

Starost vozila u (god)	Za motocikle i tricikle - prosječna godišnja kilometraža			
	Vv%	Do 50 cm ³	50 - 250 cm ³	Preko 250 cm ³
1	82	2.000	3.500	5.000
2	62	4.000	7.000	10.000
3	57	6.000	10.500	15.000
4	51	8.000	14.000	20.000
5	44	10.000	17.500	25.000
6	38	12.000	21.000	30.000
7	33	14.000	24.500	35.000
8	28	16.000	28.000	40.000
9	24	18.000	31.500	45.000
10	22	20.000	35.000	50.000
11	21	22.000	38.000	55.000
12	20	24.000	42.000	60.000

Za vozila starija od predviđenog vijeka trajanja vrijednost vozila se umanjuje po 0,2% za svaki naredni mjesec, ali najviše do 10%.

TABELARNI PREGLED VRIJEDNOSTI PRIKLJUČNIH VOZILA U ZAVISNOSTI OD STAROSTI VOZILA

Starost vozila u (god)	Prikolice, poluprikolice, cisterne i hladnjače		Traktorske prikolice i poluprikolice		Kamp prikolice, lake i prikolice za put automobile	
	Vv%	Vv%	Vv%	Vv%	Vv%	Vv%
1	82		85			90
2	68		73			80
3	58		63			71
4	49		54			64
5	42		46			57
6	36		40			51
7	31		35			45
8	27		31			40
9	24		28			36
10	21		25			32
11	20		22			29
12			20			26
13						24
14						22
15						20

Za vozila starija od predviđenog vijeka trajanja vrijednost vozila se umanjuje po 0,2% za svaki naredni mjesec, ali najviše do 10%

PLOVNI OBJEKTI

Amortizacija za plovne objekte se zaračunava po mjesečnoj stopi od 0,55%.
Vrijednost plovnog objekta se ne može procijeniti na vrijednost manju od 10% cijene novog plovila osnovu starosti plovila.

TABELARNI PREGLED VRIJEDNOSTI RADNIH VOZILA U ZAVISNOSTI OD STAROSTI VOZILA I POGONSKOG UČINKA

Starost vozila u (god)	Kombajni i samohodne mašine u poljoprivredi		Autodizalice i dizalice ugrađene na vozilo		Bageri, utovarivači, buldožeri, gređeri i sl.		Mješalice za beton	
	Vv%	Mč	Vv%	Mč	Vv%	Mč	Vv%	Km
1	88	320	84	900	78	1.600	67	25.000
2	78	640	72	1.800	66	3.200	49	50.000
3	69	960	62	2.700	55	4.800	37	75.000
4	60	1.280	54	3.600	45	6.400	30	100.000
5	52	1.600	46	4.500	37	8.000	24	125.000
6	45	1.920	40	5.400	30	9.600	20	150.000
7	39	2.240	34	6.300	25	11.200		
8	34	2.560	29	7.200	20	12.800		
9	30	2.880	24	8.100				
10	26	3.200	20	9.000				
11	23	3.500						
12	20	3.840						

Za vozila starija od predviđenog vijeka trajanja vrijednost vozila se umanjuje za 0,2% za kombajne, odnosno 0,4% za bageret i mješalice za beton za svaki naredni mjesec, ali najviše do 10%

Km i Mč korekcija

	Kombajni i samohodne mašine u poljoprivredi	Autodizalice i dizalice ugrađene na vozilo	Bageri, utovarivači, buldožeri, gređeri i sl.	Mješalice za beton
Više/manje predenih km/Mč	±100 Mč	±300 Mč	±400 Mč	±5.000 Km
Korekcija vrijednosti	-2% +2%	-1% +1%	-1% +1%	-0,5% +0,5%
Maksimalna km/Mč korekcija je	±5%	±10%	±10%	±5%

TABELE ZA UTVRĐIVANJE SPAŠENIH DIJELOVA VOZILA

	Putička	Tercina	Autobisi	Traktori
1. Motor	3 %-15%	1%-11%	1%-8%	2%-16%
2. Mjenjač	1% - 5%	0.5%-2%	0.5%-2%	1%-3%
3. Vješanje prednje (most)	1%-2%	-	-	-
4. Osovina prednja	-	do 0.5%	do 0.5%	-
5. Vješanje zadnje (most)	1%-2%	-	-	-
6. Osovina pogonska (kom.)	-	0.5%-2%	0.5%-2%	do 1%
7. Upravljački mehanizam	do 1%	0.5%-2.5%	0.5%-1.5%	0.5%-1%
8. Točak kpl. po kom.	do 0.5%	do 0.5%	do 0.5%	do 1%
-po vozilu max.	2%	3%	3%	4%
9. Sjedište (kom.)	0.5%	-	0.1%	-
-središta max.	-	-	3%	-
10. Sjedište zadnje	0.2%	-	-	-
11. Brzari (kom.)	0.3%	-	-	-
12. Staklo prednje	1%	-	-	-
13. Staklo zadnje	0.5%	-	-	-
14. Staklo (kom.)	-	-	0.1%	-
-stakla max.	-	-	3%	-
15. Poklopac prednji	do 1%	-	-	-
16. Poklopac zadnji	do 0.5%	-	-	-
17. Vrata (i peta) po kom.	0.2%-1%	-	-	-
18. Kabina	-	2%-8%	-	-
19. Sasija glav. i pom.	-	1%-4%	-	-
20. Ostalo	1%-5%	1%-5%	6%	5%
Ukupno maksimalno:	40%	40%	30%	30%

Motocikli:				
1. Motor sa inženjeringom				2%-20%
2. Prednji točak, vila upravljača, sa instrument tablom				1%-8%
3. Zadnji točak sa vilom				1%-4%
4. Ram				1%-5%
5. Ostalo				1%-3%
Ukupno maksimalno:				40%

Prikolice i poluprikolice sa kip uređajem				
1. Sasija glavna i pomoćna				1%-8%
2. Osovina po kom.				1%max. 3%
3. Točak kpl. po kom.				1%max. 4%
4. Nadgradnja				1%-8%
5. Agregati				do 2%
6. Ostalo				5%
Ukupno maksimalno:				30%

CJENJE DODATNE OPREME ZA PUTNIČKA VOZILA

Oprema	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998
1. ABS kočnice	850	560	450	350	300	250	200	150	100	50	50	50
2. Kuka za prikolice	400	300	200	150	50	50	50	50	50	50	50	50
3. Navigacijski sistem	2550	2000	1600	1200	850	550	350	200	200	200	200	200
4. Puni računar	300	150	80	50	50	50	50	50	50	50	50	50
5. Vazdušni jastuci	300	250	200	150	100	50	50	50	50	50	50	50
6. Stakla u boji	150	150	80	50	50	50	50	50	50	50	50	50
7. Alarmni uređaj	150	100	80	50	50	50	50	50	50	50	50	50
8. Obojnik	80	80	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
9. Uređaj protiv proklizavanja ASR	700	550	450	350	300	250	200	150	100	80	50	50
10. El. regulacija ogledjela	950	650	500	400	250	200	150	100	80	50	50	50
11. Posebne linge (lakir metal)	80	80	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
12. El. podizač stakla na vratima	150	80	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
13. 5. stepeni mjenjač	250	200	150	80	80	80	50	50	50	50	50	50
14. 6. stepeni mjenjač	650	550	450	350	300	250	-	-	-	-	-	-
15. Dodatni halogeni farovi	80	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
16. Tvrdi krov (katodni - hard top)	1100	1000	900	850	700	600	550	500	450	400	50	50
17. Brzari zadnjeg saka	80	80	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
18. Automatski klima uređaj	1350	1150	900	800	600	500	400	350	300	200	50	50
19. Klima uređaj	950	750	600	500	450	350	250	200	150	100	50	50
20. Nasloni za glavu	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
21. Metalik boja	300	200	150	80	50	50	50	50	50	50	50	50
22. Regulacija nivoa kompresorska	500	350	300	200	150	100	50	50	50	50	50	50
23. Ksenon svjetla	550	400	250	150	50	50	-	-	-	-	-	-
24. Tapacirung kožni	1250	1000	800	650	550	450	400	300	250	200	150	100
25. Tapacirung velur	400	300	200	150	100	50	50	50	50	50	50	50
26. Radio	450	350	250	200	150	100	80	50	50	50	50	50
27. Podijeljeno zadnje sjedište	150	100	80	80	80	80	50	50	50	50	50	50
28. Mehanički podesivi retrovizori	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
29. El. - podesivi retrovizori, gibanje	100	80	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
30. Uređaj za pranje farova	150	80	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
31. Podizni stakleni krov	450	350	300	250	200	150	100	80	50	50	50	50
32. Mehanički pomoćni krov	400	300	250	200	150	100	100	80	50	50	50	50
33. El. - pomoćni krov	650	550	450	350	300	250	200	150	100	80	50	50
34. Krov na sklapanje	550	400	300	200	150	100	80	50	50	50	50	50
35. Servo upravljač	550	450	400	300	250	200	150	100	80	50	50	50
36. Grijače sjedišta	150	80	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
37. Diferencijal sa blokadom	300	250	200	150	100	50	50	50	50	50	50	50
38. Posebna ili sportska sjedišta	300	250	200	150	100	50	50	50	50	50	50	50
39. Poseban uređaj za grijanje	550	400	300	250	200	150	100	80	50	50	50	50
40. Centralna orava	300	250	200	150	100	100	80	60	50	50	50	50
41. Uređaj za konst. održav. brzine	350	250	200	100	80	60	50	50	50	50	50	50
42. Soopni termomejar	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
43. Uređaj protiv odvozanja	350	250	200	150	-	-	-	-	-	-	-	-

Čije je navedene cijene su maloprodajne trgovacke cijene u Njemačkoj i odnose se na jedan komad max. jedne opreme. Na primjer, ukoliko vozilo ima dva vazdušna jastuka, navedenu cijenu treba pomnožiti sa dva.

8. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Овим радом је показано да **Правилник о јединственим критеријумима за процјену штете на возилима и штете која је последица немогућности коришћења возила** (који је утврђен од стране Савјета Агенције за надзор осигурања), препорука о начину **Утврђивања обима штете на возилима** (за вјештаке саобраћајно-техничке струке) и **Прилога каталога цијена моторних возила** немају по битним питањима великих разлика. Уочава се, међутим, да се препоруке дате у ова три приступа обрачуна висине материјалне штете, свODE углавном на факторе корекције у границама датим **од до**.

Како свако ко се бави обрачуном висине материјалне штете на моторним возилима (било процјенитељу штета у осигуравајућим друштвима или вјештаци саобраћајно-техничке струке) има унапријед дату толеранцију **од-до**, то се у коначном све своди на стручност и квалификованост процјенитеља.

Нема законске обавезе да се штете на моторним возилима обрачунавају на одређен, на струци заснован начин.

Покушај систематизовања процјена материјалних штета на моторним возилима у зони саобраћајно техничке струке је дат у Приручнику за саобраћајно-техничко вјештачење и процјене штета на возилима² и то очигледно у циљу „**спрјечавања хаоса**“ у овој области или како би сам аутор у Приручнику² то навео : „**систематизује активности и уједначи приступ овој проблематици колико је то могуће више, с обзиром на честе ситуације кад се одлучује према слободном увјерењу.**“

Очигледно је и то да су правила састављали заинтересовани субјекти, који по природи ствари нису желели да иду против себе.

Без обзира што у чл. 1. ставу 2 Правилника¹ стоји : „**Овај правилник примјењују друштва за осигурање, која се баве осигурањем ауто-одговорности и аутокаско осигурањем као и друга лица када се у њиховим активностима јаве случајеви утврђивања штета на возилима по овим основима.**“ , не постоји и не види се на који начин би вјештак саобраћајно-техничке струке био обавезан (приморан) да ове критеријуме примјењује или поштује.

Наведеном Правилнику¹ чак недостаје чл. 6.

9. ЗАКЉУЧАК

Помирење, са једне стране права оштећеника да му се на правичан начин надокнади штета на моторном возилу и са друге стране, тежње осигуравајућег друштва да исплати што мањи износ, па чак и мањи од онога што је стварна штета на моторном возилу, би требало да буде циљ не само оштећеника и осигуравајућег друштва. Како се из рада види и Агенција за надзор осигурања и саобраћајно-техничка струка крећу од скоро идентичних **препорука**.

Поставља се питање гдје се онда јавља разлика и зашто има велики број предмета у парничном поступку, по основу надокнаде материјалне штете на моторним возилима?

Очигледно је да се процјенама материјалних штета на моторним возилима у осигуравајућим друштвима баве **и лица** која нијесу довољно стручна за тај посао, а са друге стране вјештачењем саобраћајно-техничке струке (за Суд) се такође баве **и лица** која нису довољно квалификована и обучена за тај посао.

Досадашња правила о процјени материјалних штета на моторним возилима су састављали заинтересовани, а не стручњаци по овом питању. Нема објективно тачних и правилно утврђених правила о начину процјене материјалне штете на моторним возилима, већ се начин, прорачун и коефицијенти свде на препоруке, а што није довољно убједљиво.

Када би постојала примарна идеја да буду реална и објективна правила за процјену, онда би осигуравајућа друштва процјене материјалних штета на моторним возилима повјерила (**без изузетка**) непристрасним, стручним и квалификованим лицима (вјештацима), а са друге стране судови би послове вјештачења саобраћајно-техничке струке такође повјерили лицима **квалификованима** за тај посао.

Приступ овој проблематици (недовољно ни стручан ни прецизан) ће (што се види у пракси) изазвати проблем, који се лако квантификује кроз број „изгубљених“ парничних поступка по основу накнаде штета на моторним возилима, у којима су тужена осигуравајућа друштва.

Квалитетна правила и исти начин процјене штете на возилу, од стране процјенитеља у осигуравајућим друштвима и вјештака саобраћајно-техничке струке, довела би до:

- **бржих и правичнијих исплата штета на моторним возилима оштећеницима,**

- **смањивања трошкова осигуравајућим друштвима по основу исплате штета на моторним возилима и**
- **смањивања броја парничних поступака по основу накнада материјалних штета на моторним возилима.**

ЛИТЕРАТУРА

- [1.] Правилник о јединственим критеријумима за процјену штете на возилима и штете која је посљедица немогућности коришћења возила, Сл. лист ЦГ, бр. 35/2009.
- [2.] Вујанић М. и др.: Приручник за саобраћајно-техничко вјештачење и процјене штета на возилима, Модул, Бања Лука, 2000.
- [3.] Каталог цијена моторних возила, Национални биро осигуравача Црне Горе, Подгорица, 2010.